

ISTRAŽIVANJE STANJA NA TERENU I POTREBA ZA INTERVENCIJAMA U LOKALNIM ZAJEDNICAMA

Istraživanje stanja na terenu i potreba za intervencijama u lokalnim zajednicama je dio projekta 4O: Otkrivanje, osvještavanje, osnaživanje i organizacija za ljudska prava čija je ukupna vrijednost 170.147€ od čega je 149.922,00€ osigurano kroz financijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost organizacija: Inicijativa mladih za ljudska prava, Arterarij, Europski dom Vukovar, Projekt građanskih prava Sisak i Status M i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Izdavač:

Inicijativa mladih za ljudska prava
Eugena Kumičića 8,
10000 Zagreb
www.yihr.hr

Za izdavača:

Morana Starčević

Istraživački tim:

Inicijativa mladih za ljudska prava, Arterarij, Europski
dom Vukovar, Projekt građanskih prava Sisak i Status M

Zagreb, srpanj 2022.

Sadržaj

Uvod	5
Metodologija korištena u provedbi istraživanja	7
Zadovoljstvo s radom lokalne uprave i samouprave	9
Sklonost građana sudjelovanju u radu udruga	20
Pristupi suzbijanju ksenofobije i govora mržnje u lokalnim zajednicama	23
Zaključak	34
Dodatak	35

Uvod

Istraživanje stanja na terenu i potreba za intervencijama u lokalnim zajednicama su provere Inicijativa mladih za ljudska prava, Arterarij, Europski dom Vukovar, Projekt građanskih prava Sisak i Status M u sklopu projekta 4O: Otkrivanje, osvještavanje, osnaživanje i organizacija za ljudska prava koji adresira porast nacionalizma u Republici Hrvatskoj. Ovaj projekt proizlazi iz spoznaje da je nacionalizam pogotovo izražen u manjim mjestima i onima pogođenim ratom 90-ih godina, koja uslijed pogoršanja ekonomske situacije i visoke stope iseljavanja također bilježe i porast netrpeljivosti prema nacionalnim manjinama, Romima, izbjeglicama tj. svima koji su percipirani kao Drugi i čiji se status i prava kao građana RH često negiraju. Projektom želimo utjecati na smanjenje govora mržnje i zločina motiviranih mržnjom na razini lokalnih zajednica; bolju integraciju nacionalnih manjina u društvo; međuetničku suradnju među mladima na lokalnoj razini; podignutu svijest o važnosti ljudskih prava kod pripadnika manjina i mladih; osnaživanje građana za suprotstavljanje diskriminaciji i ksenofobiji; višu razinu društvene kohezije na lokalnoj razini; jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva (OCD) za zagovaranje i promociju ljudskih prava.

Problemu porasta nacionalizma pristupamo holistički, raznolikim pristupima. Ovim istraživanjem konkretno, ispitujemo stanje na terenu i potrebu za intervencijama u lokalnim zajednicama kao vidovima izgradnje kapaciteta kojima otkrivamo uzroke i posljedica nacionalizma te istražujemo potreba OCD-ova kako bismo ih osnažili za aktivnije suprotstavljanje negativnim posljedicama nacionalizma.

U tom smislu, istraživanje predstavlja "bottom up" pristup smanjenju porasta nacionalizma s naglaskom na lokalnu razinu, odnosno tri županije u kojima djeluju organizacije uključene u ovaj projekt: Međimursku, Sisačko-moslavačku i Vukovarsko-srijemsку županiju. Također, istraživanje stanja na terenu i potreba za intervencijama donosi jasne upute za organizacije civilnog društva koje su zainteresirane angažirati se u rješavanju problema porasta nacionalizma, specifično suzbijanjem diskriminacije i govora mržnje.

U cilju istraživanja stanja na terenu, otkrivanju potreba za intervencijama i detektiranju primjera dobre prakse za suzbijanje ksenofobije i govora mržnje u lokalnim zajednicama proveli smo anketni upitnik kako bismo ispitali stavove građana i građanki iz Međimurske, Sisačko-moslavačke i Vukovarsko-srijemske županije te proveli polu-strukturirane razgovore s predstavnicima udruga koje djeluju na području tih županija.

Samo istraživanje, kao i pregled zaključaka, strukturirali smo u tri cjeline. Prva se odnosi na rad lokalne samouprave u različitim područjima, od osiguravanja primarne zdravstvene zaštite do obrazovanja, u cilju mapiranja stanja na terenu i potreba u lokalnim zajednicama. Potom smo okrenuli pozornost ka djelovanju organizacija civilnog društva u lokalnoj zajednici, točnije udruga, istražujući sklonost građana i građanki za sudjelovanjem u njihovim aktivnostima. Posljednja cjelina posebnu pažnju daje upravo suzbijanju diskriminacije i govora mržnje, kao centralnoj temi istraživanja, fokusirajući se na zakonodavni okvir, medije, doprinos političara, ali i

mogućnosti suzbijanja diskriminacije i govora mržnje kroz zajedničke aktivnosti različitih aktera i donositelja odluka u lokalnoj zajednici.

Ovim istraživanjem smo utvrdili da među ispitanicima/ama prevladava nezadovoljstvo s radom lokalne samouprave u sljedećim područjima u kojima vide prostor za napredak: socijalna skrb, odgoj djece, obrazovanje, savjet mladih, promet, kultura, sport te informiranje građana o njihovim pravima, što ukazuje na potrebu za poboljšanjem usluga u tim sferama. Sukladno tim potrebama, uočili smo sklonost ispitanika/ca sudjelovanju u aktivnostima koje informiraju i educiraju o socijalnim i drugim uslugama, ljudskim pravima; aktivnostima humanitarnog karaktere te onima kulturnog karaktera; aktivnostima koje stvaraju manje intervencije u društvu, uključujući različite generacije i potiču interkulturno učenje. Konačno, uočili smo da ispitanici/e generalno smatraju da bi zajedničke sportske, kulturne i volonterske aktivnosti doprinijele smanjenju nasilja i govora mržnje prema pripadnicima nacionalnih manjina.

Kako bismo predstavili ove zaključke, prvo ćemo detaljnije opisati korištenu metodologiju, kao i njezina ograničenja, a potom predstaviti zaključke unutar tri gore navedene cjeline, uključujući rad lokalne i područne samouprave, rad organizacija civilnog društva, konkretno udruga te mogućnosti suzbijanje ksenofobije i govora mržnje na lokalnoj razini.

Metodologija korištena u provedbi istraživanja

Istraživanje stanja na terenu i potreba za intervencijama u lokalnim zajednicama (Sisačko-moslavačka, Vukovarsko-srijemska i Međimurska županija) se temelji na anketnom upitniku upućenom široj javnosti s područja tih županija te polu-strukturiranim razgovorima s predstavnicima udruga koje djeluju na području tih županija.

Anketni upitnik je uključivao pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Osim demografskih podataka (uključujući spol, dob, županiju, grad, status zaposlenja, razinu obrazovanja i osobna primanja), upitnik je ispitivao stupanj zadovoljstva s radom lokalne samouprave u različitim područjima od obrazovanja, kulture, socijalne skrbi do prometa i drugih područja iz njihove nadležnosti. Ispitivana je i sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje obrađuju različite teme vezane za ljudska prava, u različitim formatima (npr. aktivnosti koje uključuju vježbanje praktičnih vještina), različitog trajanja i koje se odvijaju na različitim lokacijama. Nadalje, ispitivani su stavovi građana o utjecaju zajedničkih sportskih aktivnosti, zajedničkih kulturnih aktivnosti i zajedničkog volontiranja mladih na smanjenje nasilja i govora mržnje prema pripadnicima srpske i romske nacionalne manjine. Također, pitanja otvorenog tipa su dodatno istraživala ove teme, točnije kako bi udruge mogle doprinijeti kvaliteti života u njihovoj lokalnoj zajednici te problemima koje bi ispitanici/e rješavali da su oni gradonačelnik/ca.

Anketni upitnik je napravljen koristeći platformu Survey Monkey i diseminiran putem kanala organizacija koje sudjeluju na ovom projektu, uključujući mrežne stranice, društvene mreže i komunikaciju putem elektroničke pošte. Prikupljanje odgovora se odvijalo u dvije faze tijekom dva vremenska perioda: ožujak i travanj 2021. godine te od siječnja do svibnja 2022. godine. Ukupno je svoje stavove podijelilo 310 građana i građanki. Za analizu podataka, izdvojeni su samo oni ispitanici/e koji su dali suglasnost za sudjelovanje te koji su zadovoljavali opseg istraživanja s ozbirom na njihovu lokaciju unutar tri županije koje su obuhvaćene ovim istraživanjem. Bitno je naglasiti i da su neke od odgovora ispitanici preskočili, odnosno nisu dali svoj odgovor, čime je uzorak za neka od pitanja još niži. Kako bi se omogućila temeljita usporedba među županijama unutar kojih je uzorak nejednako raspodijeljen, sve usporedbe dane u ovom istraživanju se temelje na postotcima odgovora unutar jedne županije, a ne na datom broju odgovora. Bitno je prepoznati da korišteni uzorak nije reprezentativan što utječe na kvalitetu rezultata u smislu da rezultate ne možemo ekstrahirati na cijelokupnu populaciju unutar tih županija. Posebice s obzirom na to da je upitnik disemeniran putem kanala organizacija civilnog društva, moguće je da smo dosegli upravo one građane i građanke koji su već upoznati s našim radom.

Osim anketnog upitnika, provedeno je 20 polu-strukturiranih intervjuja s predstavnicima udruga koje djeluju na području Međimurske, Sisačko-moslavačke ili Vukovarsko-srijemske županije. Pitanja polu-strukturiranih intervjuja su obrađivala teme koje su pokrivene anketnim upitnikom. Intervjue su provodili zaposlenici partnerskih organizacija, a potom ih transkribirali. Intervjui su provođeni uživo, putem platforme Zoom ili putem elektroničke pošte ovisno o epidemiološkoj situaciji i mogućnostima sudjelovanja predstavnika udruga koji su pristali biti intervjuirani u svrhe

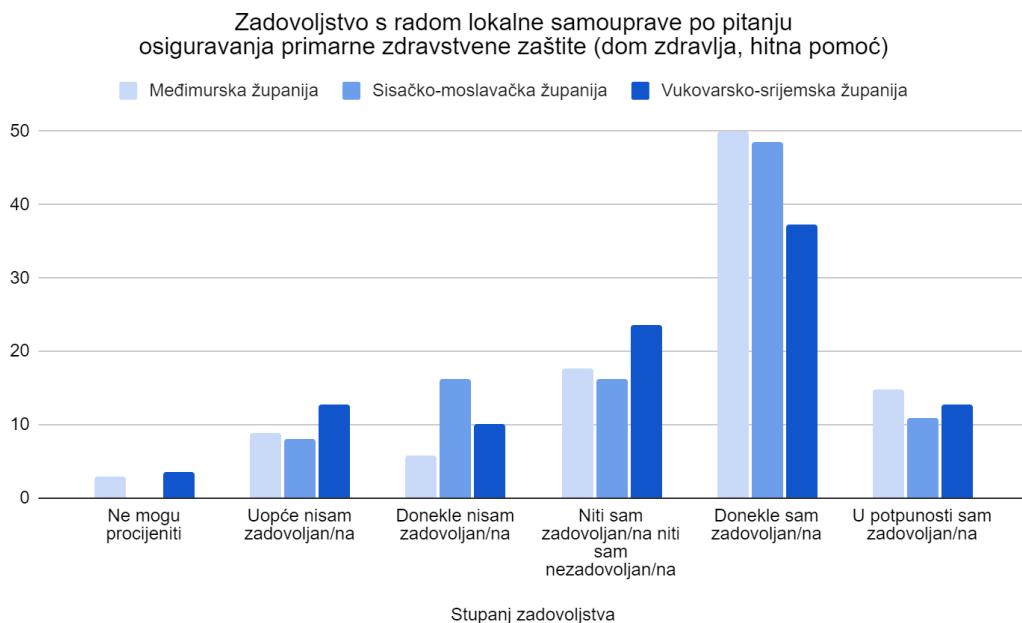
ovog istraživanja. Predstavivši metodologiju istraživanja, prelazimo na analizu rezultata istraživanja, počevši od zadovoljstva ispitanika radom lokalne uprave i samouprave u sektorima koja donosimo u nastavku.

Zadovoljstvo s radom lokalne uprave i samouprave

U cilju ispitivanja stanja na terenu i potreba za lokalnim intervencijama, ovim istraživanjem ispitali smo percepciju rada lokalne samouprave u različitim područjima uključujući: osiguravanje primarne zdravstvene zaštite (dom zdravlja, hitna pomoć), odgoj djece (vrtići), osnovno obrazovanje (škole), kulturu (kazalište, muzej, knjižnica), sport (sportska dvorana, bazeni), komunalno uređenje (opskrba pitkom vodom, uređenje parkova), socijalnu skrb (pomoć za novorođenče, novčana pomoć, gradski stanovi), savjet mladih, komunalna društva (čistoća, vodoopskrba), promet (javni gradski prijevoz, prijevoz učenika) te informiranje građana o njihovim pravima. Mada razlike među županijama postoje te ih navodimo detaljnije u tekstu ispod, generalni zaključci vezani za ovaj dio istraživanja ukazuju da su ispitanici/e najzadovoljniji s radom lokalne samouprave po pitanju osiguravanja primarne zdravstvene zaštite, komunalnog uređenja i komunalnih društava, dok su manje zadovoljni s ostalim područjima. Kroz analizu odgovora građana i građanki na anketni upitnik se prožimaju i odgovori na otvorena pitanja te se uključuju i doprinosi predstavnika udruga kroz polu-strukturirane intervjuje. Konačno, temeljem tih razgovora izdvajamo i iskustva o suradnji s jedinicama lokalne samouprave i udruga.

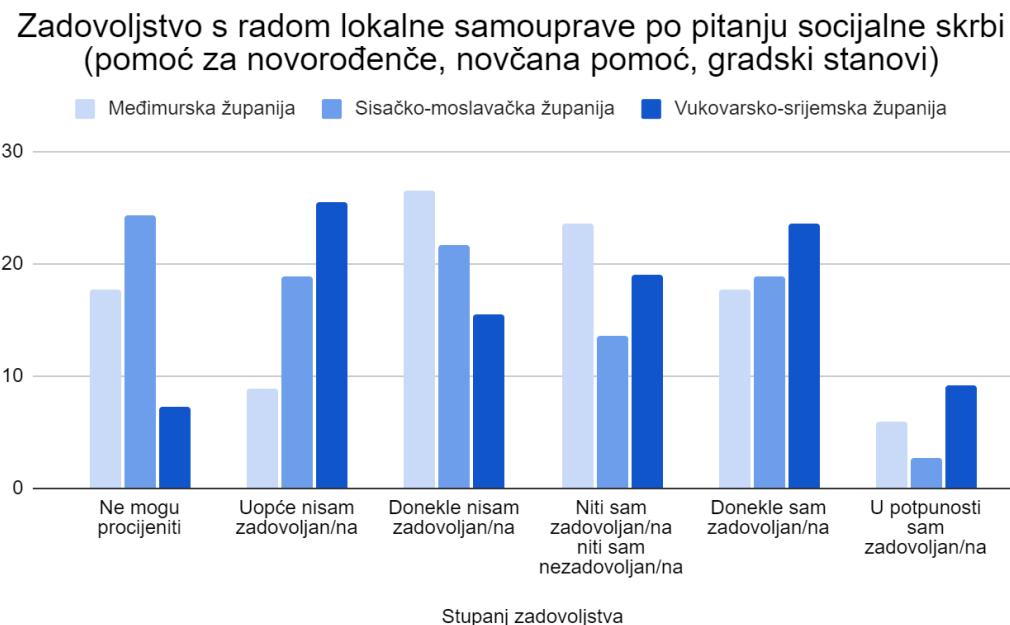
Ispitivanje stavova građana ukazuje na to da su donekle zadovoljni radom lokalne samouprave po pitanju **osiguravanja primarne zdravstvene zaštite** (dom zdravlja, hitna pomoć), dok razgovori s predstvincima udruga upućuju na prostor za napredak. Prema Grafikonu 1, najčešći odgovor ispitanika/ca iz sve tri županije na pitanje zadovoljstva s radom lokalne samouprave po pitanju osiguravanja primarne zdravstvene zaštite je "donekle sam zadovoljan/na". U Međimurskoj županiji taj odgovor je ponudilo 50% ispitanika/ca, u Sisačko-moslavačkoj županiji 49%, a u Vukovarsko-srijemskoj županiji 37%. Između 10 i 15 % građana u sve tri županije je u potpunosti zadovoljno (točnije 15% u Međimurskoj, 11% u Sisačko-moslavačkoj i 13% u Vukovarsko-srijemskoj). Time postotak ispitanika/ca iz sve tri županije koji su donekle ili u potpunosti zadovoljni radom lokalne samouprave po pitanju osiguravanja primarne zdravstvene zaštite prelazi 50%. Ipak, predstavnica udruge s područja Sisačko-moslavačke županije ukazuju na par problema, uključujući "veliki manjak liječnika i medicinskog osoblja, manjak pedijatara, duge liste čekanja na preglede".

Grafikon 1: Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju osiguravanja primarne zdravstvene zaštite (dom zdravlja, hitna pomoć)

Ispitanici pokazuju nezadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju **socijalne skrbi** (pomoć za novorođenče, novčana pomoć, gradski stanovi), s tim da je bitno primjetiti da značajan broj ispitanika u Međimurskoj i Sisačko-moslavačkoj županiji ne može procijeniti rad lokalne samouprave u ovom području (18% i 24% ispitanika/ca). Ipak, od ispitanika/ca koji su se očitovali po tom pitanju, 35% ili više u svakoj od županija je donekle ili u potpunosti nezadovoljno, specifično njih 35% u Međimurskoj, 41% u Sisačko-moslavačkoj i 40% u Vukovarsko-srijemskoj županiji, kao što je vidljivo na grafikonu 2. U toj županiji stupanj djelomičnog ili potpunog zadovoljstva jedino uključuje trećinu ispitanika/ca, odnosno 33%, dok je u preostalim županijama postotak ni toliko. Ispitanik iz Sisačko-moslavačke županije, predstavnik udruge, ističe da nedostaje više ustanova za starije osobe te da izostaje realiziranje sporazuma "o gradnji stambenih zgrada sa 80 stanova kako bi zadržali postojeće stanovnike, bivše nositelje stanarskog prava, mlade i kadrove". Kroz anketni upitnik, ispitanici/e iz te županije također ističu potrebu rješavanja stambenog pitanja, predlažući stambeno zbrinjavanje stanovnika putem gradskih stanova i to posebice za stradalnike potresa. U Vukovarsko-srijemskoj županiji ispitanici također ističu "problem stambenog zbrinjavanja mlađih obitelji" i ukazuju na potrebu "više pomagati starijim osobama" te također navode da je potrebna "pomoć obitelji s više od troje djece". U Međimurskoj županiji se prožimaju slične potrebe, uključujući "osiguravanje sredstava za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba svim stanovnicima povećanjem broja gradskih stanova i tranzicijskih smještaja, besplatnom opskrbom struje, vode, plina, interneta za osobe slabijeg imovinskog stanja."

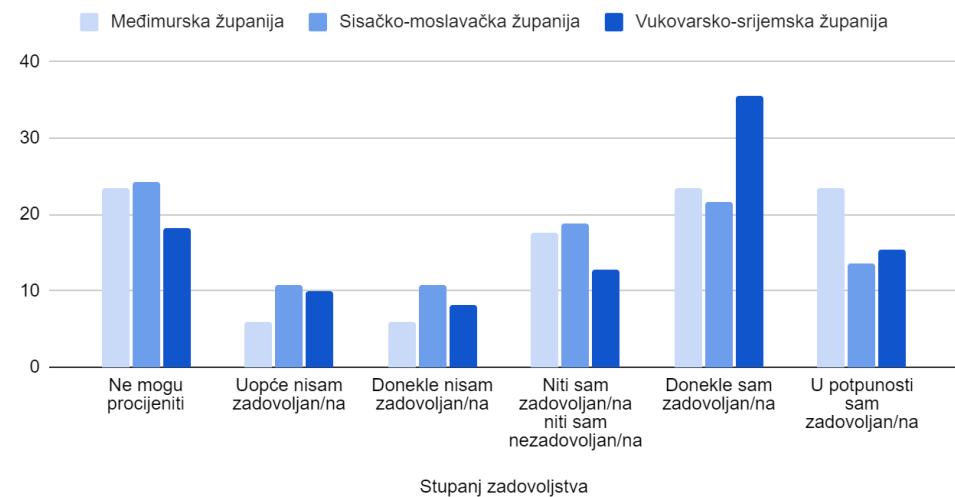
Grafikon 2: Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju socijalne skrbi (pomoć za novorođenče, novčana pomoć, gradski stanovi)

Ispitanici/e pokazuju manje zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju **odgoja djece** (vrtići) nego osnovnog obrazovanja (škole), a u oba slučaja ukazuju na prilike za napredak. Iz grafikona 3 se vidi da je Vukovarsko-srijemska županija jedina u kojoj je većina - i to točno 50% ispitanika/ca - donekle ili u potpunosti zadovoljna s radom lokalne samouprave po pitanju odgoja djece. U Međimurskoj županiji je taj postotak niži, njih 48%, a u Sisačko-moslavačkoj još niži, 36%. Međutim, važno je napomenuti da je na ovo pitanje značajan broj ispitanika/ca dao odgovor "Ne mogu procijeniti" (po 24% u Međimurskoj i Sisačko-moslavačkoj županiji te 18% u Vukovarsko-srijemskoj županiji). Ipak, oni koji su upućeni u temu kroz otvorena pitanja dijele dodatne informacije na ovu temu: ispitanica iz Međimurske županije navodi da joj u mjestu stanovanja (Strahoninec) nedostaje kvalitetan vrtić, dok druga ispitanica iz iste županije ističe da je u njezinoj lokalnoj zajednici problem "prekapacitiranost vrtića" pa preporučuje "da se smanji broj djece na jednu odgajateljicu", s čime se slaže još jedna ispitanica iz iste županije koja zagovara "zapošljavanje većeg broja odgojitelja", ali i "adekvatnih asistenata za djecu s teškoćama". Kad je u pitanju rad lokalne samouprave po pitanju **osnovnog obrazovanja** (škole), zabilježen u grafikonu 4, stupanj zadovoljstva je nešto veći: 72% ispitanika/ca iz Međimurske županije je donekle ili u potpunosti zadovoljno, a 67% ispitanika/ca iz Sisačko-moslavačke te 58% ispitanika/ca iz Vukovarsko-srijemske županije. U otvorenim pitanjima ispitanici/e s područja Vukovarsko-srijemske županije otvaraju problem podjele u obrazovanju po nacionalnoj pripadnosti kojoj se posvećujemo kasnije u ovom radu.

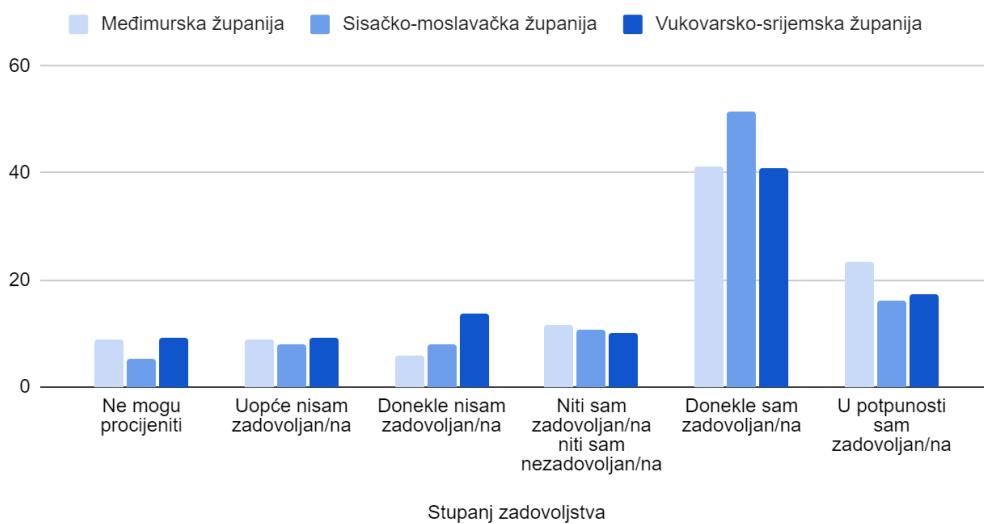
Grafikon 3: Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju odgoja djece (vrtići)

Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju odgoja djece (vrtići)

Grafikon 4: Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju osiguravanja osnovnog obrazovanja (škole)

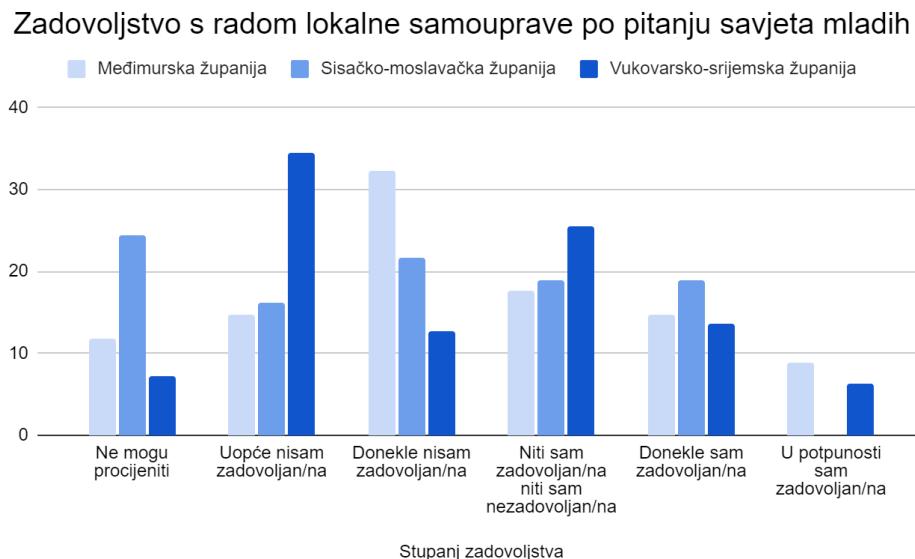
Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju osnovnog obrazovanja (škole)

Osim vrtića i škola, ispitali smo i zadovoljstvo građana s radom lokalne samouprave po pitanju **savjeta mladih**, gdje su ispitanici/e iz Međimurske županije i Vukovarsko-srijemske županije iskazali nezadovoljstvo, dok značajan postotak ispitanika/ca iz Sisačko-moslavačke županije nije mogao procijeniti rad lokalne samouprave u tom području. Naime, na grafikonu 6 se može uočiti da je čak 24% ispitanika ponudilo taj odgovor, a nitko nije ponudio odgovor "u potpunosti sam zadovoljan/na". Preostale opcije su birali u postotcima od 19 do 22 %, što otežava

formiranje bilo kakvih zaključaka vezano za tu županiju. S druge strane, ispitanici iz druge dvije županije iskazuju nezadovoljstvo, pogotovo u Vukovarsko-srijemskoj županiji gdje 35% njih uopće nije zadovoljno. U Međimurskoj županiji je taj stav malo manje snažan u smislu da najveći postotak - 32% - je onih koji donekle nisu zadovoljni. Kroz otvorena pitanja daju dublji uvid u probleme i potrebe koje imaju mladi. Ispitanici iz Vukovarsko-srijemske županije žele centar ili prostor za mlade i viđe događanja za njih, posebice kulturno-zabavnih događaja, dok u Međimurskoj županiji također ističu žudnju za većim sadržajem za mlade.

Grafikon 6: Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju savjeta mladih

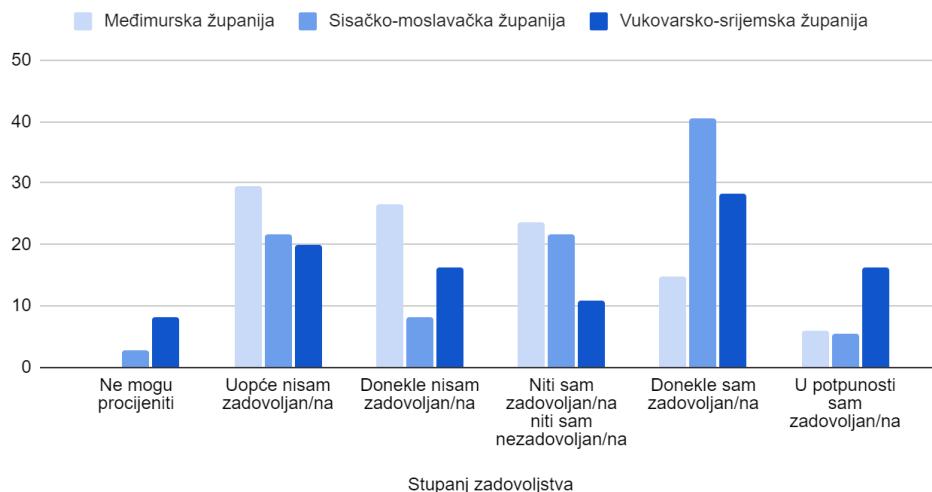

Nastavno na temu obrazovanja, djece i mladih, okrećemo se na zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju **prometa** koji se dotiče prijevoza učenika, ali i šireg područja javnog gradskog prijevoza. Najveće nezadovoljstvo pokazuju ispitanici/e iz Međimurske županije od kojih je svega 21% donekle ili u potpunosti zadovoljno, a čak 55% donekle ili u potpunosti nezadovoljno prema grafikonu 7. Ispitanici/e iz te županije iskazuju potrebu za boljom organizacijom redovitog javnog prijevoza, uključujući prometnu povezanost unutar županije kroz direktnе linije između većih naselja i manjih, kao i uvođenje više linija javnog prijevoza po nižoj cijeni. Uz linije javnog prijevoza, također zagovaraju uvođenje pješačke i/ili biciklističke staze prema Čakovcu iz Šenkoveca. U Sisačko-moslavačkoj županiji su nešto zadovoljniji - skoro većina, odnosno 46% ispitanika/ca je donekle ili u potpunosti zadovoljno, a njih 30% je donekle ili u potpunosti nezadovoljno. Kroz otvorena pitanja ukazuju na drugačije potrebe, poput uređivanja cesta "jer su postojeće nedovršene i loše", "bolje održavanje prometnica" i poboljšanje sustava parkinga. Predstavnici udruga s područja te županije ukazuju na slične potrebe, uključujući loše stanje prometnica, ali i potrebu za boljom povezanošću s dislociranim područjima, kao i potrebu prilagodbe za osobe s invaliditetom. Konačno, u Vukovarsko-srijemskoj županiji je stupanj zadovoljstva podijeljen - 44% ih je donekle ili u potpunosti zadovoljno, što nije značajno više od 36% koji su donekle ili u potpunosti

nezadovoljni, a kroz otvorena pitanja se navodi problem označavanja i uređenja prometne infrastrukture.

Grafikon 7: Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju prometa (javni gradski prijevoz, prijevoz učenika)

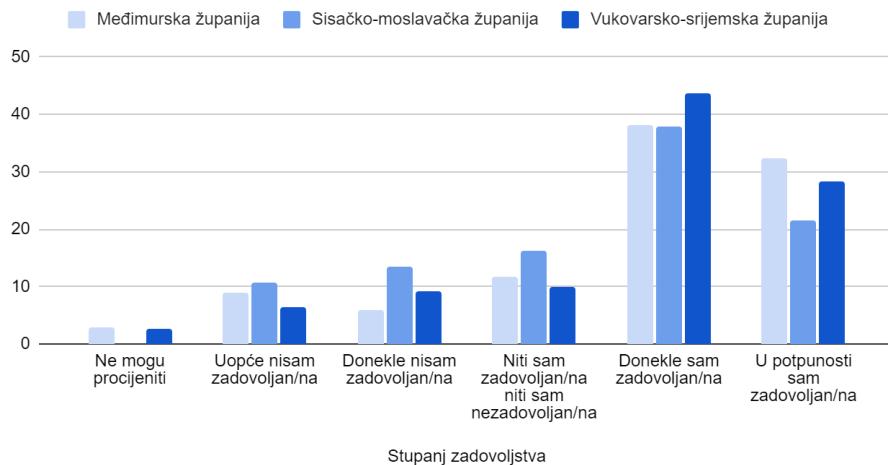
Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju prometa (javni gradski prijevoz, prijevoz učenika)

Što se tiče **komunalnog uređenja** (opskrba pitkom vodom i uređenje parkova) te **komunalnih društava** (čistoća, vodoopskrba), ispitanici/e su relativno zadovoljni, nešto slabije u Sisačko-moslavačkoj županiji. Naime, ocjenjujući zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju komunalnog uređenja (opskrba pitkom vodom, uređenje parkova) 70% ispitanika/ca iz Međimurske županije ističe da su donekle ili potpuno zadovoljni, a takve odgovore daje 60% ispitanika/ca iz Sisačko-Moslavačke te 72% iz Vukovarsko-srijemske županije sukladno grafikonu 8. Ipak, predstavnici udruga iz Sisačko-moslavačke županije ukazuju na neke probleme u ovom području, točnije navode da postoje sela koja nemaju vodovodnu mrežu te javnu rasvjetu, a ističu i nužnost obnove elektromreže. Ispitanik iz Međimurske županije pak ističe potrebu za više parkova, a posebno parkove za vježbanje žele i u Vukovarsko-srijemskoj županiji, uz rješavanje komunalne infrastrukture za sve ulice i poboljšanje sustava kanalizacije. Što se tiče zadovoljstva radom lokalne samouprave po pitanju komunalnih društava (čistoća, vodoopskrba), grafikon 9 prikazuje da po 62% ispitanika/ca iz Međimurske i iz Vukovarsko-srijemske županije ističu da su donekle ili u potpunosti zadovoljni, dok je taj postotak u Sisačko-moslavačkoj nešto niži, točnije 49%.

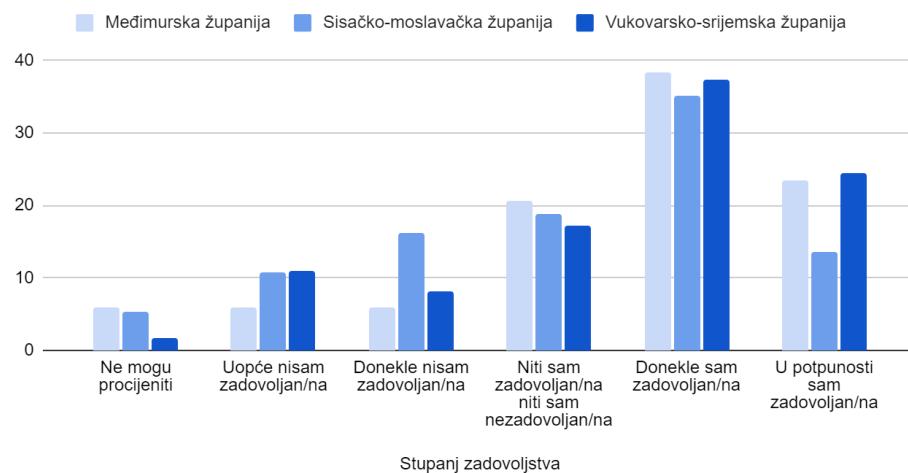
Grafikon 8: Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju komunalnog uređenja (opskrba pitkom vodom, uređenje parkova)

Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju komunalnog uređenja (opskrba pitkom vodom, uređenje parkova)

Grafikon 9: Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju komunalnih društava (čistoća, vodoopskrba)

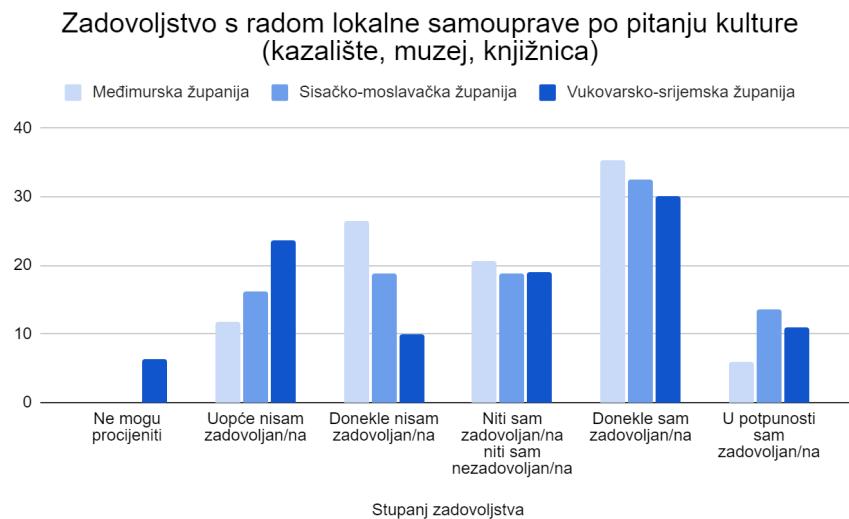
Zadovoljstvo rada lokalne samouprave po pitanju komunalnih društava (čistoća, vodoopskrba)

Također smo ispitivali zadovoljstvo građana s radom lokalne samouprave po pitanju **kulture i sporta**. Postotak ispitanika/ca koji su u potpunosti zadovoljni radom lokalne samouprave po pitanju kulture (kazalište, muzej, knjižnica) je prilično nizak, a značajan je postotak onih koji su u potpunosti i djelomično nezadovoljni, pogotovo u Međimurskoj županiji. Prema grafikonu 10, svega 6% ispitanika/ca iz Međimurske županije, 14% iz Sisačko-moslavačke i 11% iz Vukovarsko-srijemske je u potpunosti zadovoljno radom lokalne samouprave u području kulture, a kad se zbroje postotci onih koji uopće nisu zadovoljni ili su donekle nezadovoljni, ti postotci

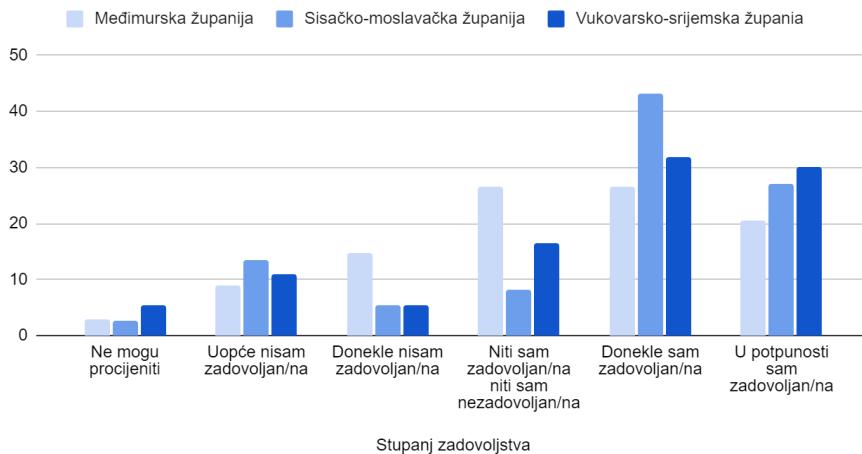
iznose 38% za Međimursku županiju, 35% za Sisačko-moslavačku i 34% za Vukovarsko-srijemsku županiju. Ipak, ti postotci su samo nešto viši od onih koji su donekle zadovoljni - 35% u Međimurskoj, 32% u Sisačko-moslavačkoj i 30% u Vukovarsko-srijemskoj. Sukladno tim rezultatima, vidi se prilika za poboljšanje rada u području kulture, a kroz odgovore na otvorena pitanja ispitanici/e iskazuju želju za više kulturnog sadržaja, posebice u Međimurskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji. Slično tomu, ispitanici/e u Međimurskoj županiji su najmanje zadovoljni radom lokalne samouprave po pitanju sporta (sportska dvorana, bazeni) u odnosu na ispitanike/ce iz drugih županija. Tako je postotak onih koji su donekle ili u potpunosti zadovoljni radom lokalne samouprave u ovom području u Sisačko-moslavačkoj županiji 70%, u Vukovarsko-srijemskoj 62%, a u Međimurskoj županiji ne prelazi 50% - točnije, iznosi 47% prema grafikonu 11. U otvorenim pitanjima, ispitanici također ukazuju na potrebu za više sportskog sadržaja u njihovoј lokalnoj zajednici.

Grafikon 10: Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju kulture (kazalište, muzej, knjižnica)

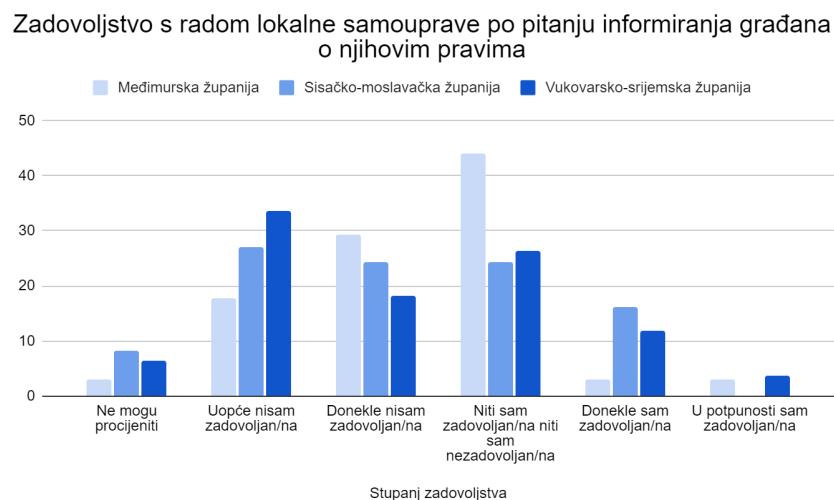
Grafikon 11: Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju sporta (sportska dvorana, bazeni)

Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju sporta (sportska dvorana, bazeni)

Konačno, ispitali smo i zadovoljstvo građana s radom lokalne samouprave po pitanju **informiranja građana o njihovim pravima**, pri čemu su građani prilično nezadovoljni. Čak 48% ispitanika/ca u Međimurskoj županiji, 51% u Sisačko-moslavačkoj i 52% u Vukovarsko-srijemskoj županiji ističu da su u potpunosti ili donekle nezadovoljni radom lokalne samouprave po pitanju informiranja građana o njihovim pravima sukladno grafikonu 12. Bitno je istaknuti da su postotci onih koji su u potpunosti zadovoljni veoma niski: 3% u Međimurskoj županiji, 0% u Sisačko-moslavačkoj i 4% u Vukovarsko-srijemskoj županiji. U drugom dijelu ovog rada ćemo se detaljnije posvetiti temi prava: ljudskih, radničkih i prava nacionalnih manjina, odnosno sklonosti ispitanika/ca da sudjeluju na aktivnostima od strane udruga koje se bave tim temama. Ipak, prije toga ćemo se osvrnuti na suradnju lokalne samouprave i udruga.

Grafikon 12: Zadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju informiranja građana o njihovim pravima

Suradnja jedinica lokalne samouprave i udruga

Komentirajući suradnju s lokalnom samoupravom temeljem iskustva rada u udrugama, predstavnici udruga ističu razne stavove, razlikujući također između lokalne i regionalne razine. Predstavnik udruge s područja Međimurske županije ističe da nije zadovoljan suradnjom na razini županije za koju kaže sljedeće: "Većina naše komunikacije je ostajala na određenoj razini, a sustavni problemi se pokušavali komunicirati jedino preko direktnih sastanaka. Unutar našeg projekta sve što smo željeli zagovarati nismo mogli jer nije postojao sustav gdje se to može zagovarati." S druge strane, ističe da je "zadovoljan s lokalnom samoupravom jer je prepoznata važnost toga što radimo i prepoznata je potreba za domom kulture". Navodi da je unutar općine "način donošenja odluka puno demokratičniji i spremniji sustav odlučivanja i dogovora postoji". Njegov kolega iz Međimurske županije, slično pozitivno komentira lokalnu samoupravu kad kaže: "Lokalna samouprava mi ide skroz na ruku i mogu reći da je jedna od sredina koja je poželjna za život. Nema recimo nekakvih nesuglasica ili prepreka. Sve što zamolim načelniku općine, bilo što, izlazi mi u susret". Također, predstavnica udruge koja djeluje širom države, ali i u Međimurskoj županiji kaže da imaju "dobru komunikaciju i podršku od jedinica lokalne i regionalne samouprave" te da nemaju "loša iskustva s jedinicama lokalne samouprave. Postoji ili nekakva ravnodušnost ili pozitivna podrška. Barem u ovom periodu u kojem ja radim, zadnje tri godine, nisam doživjela neku opstrukciju našeg rada od strane JLS-a". Za razliku od njih, predstavnica druge udruge s područja Međimurske županije ukazuje na nedostatak suradnje i s gradom i županijom. Ona ističe da "nedostaje taj dijalog između naše udruge i našeg Grada i naše Županije... Nema direktne suradnje, razvoja nekakvih zajedničkih programa i tome slično". "S druge strane, još jedan predstavnik udruge dijeli nezadovoljstvo suradnjom kojoj nedostaje preciznosti i kaže: "Puno puta je to načelna suradnja, ali kad moraš konkretizirati stvari, kad moraš raditi s ljudima koje je netko delegirao na te zadatke i na tu suradnju s tobom, nema tu ni motivacije, nema tu ni želje, nema tu ni pravog partnerstva onda. Imamo OK odnos, ali nije ni

neka velika pomoć... To su i često tromi i nefleksibilni sustavi, a u današnje vrijeme to tako ne funkcioniра. Ne možemo čekati tri tjedna da netko doneše odluku za nešto".

Predstavnici udruga iz Međimurske županije također ukazuju na probleme s prostorom i financiranjem kad komentiraju suradnju s lokalnom samoupravom. Ističu nesigurnost velikog broja udruga po pitanju stalnog prostora za djelovanje objašnjavajući da su "trenutni prostori za rad iznajmljeni od Komunalnog društva koje drži prostore tvornice koja je u stečaju i koji se predviđa za rušenje zadnjih petnaest-dvadeset godina. I u tom prostoru je zapravo i smješteno kojih tridesetak-četrdesetak udruga koje će zapravo tim rušenjem onda opet izgubiti svoju adresu". Također ističu problem održivog financiranja te kažu sljedeće: "zbog specifičnosti naše socijalne usluge uspjeli smo dogovoriti sa županijom da smo u budžetu, ali godinama dobijamo ista sredstva dok potreba za tim uslugama postaje sve veća i veća... S druge strane neke lokalne samouprave, jer smo udruga civilnog društva, nas svake godine iznova upućuju da se prijavljujemo na njihove programe. Nemaju sluha za to i ne iskorištavaju pravo i stavku zakona po kojoj bi nas bez problema mogli uvrstiti u svoje proračune. To bi bilo sustavno rješenje." S druge strane, predstavnik udruge iz Vukovarsko-srijemske županije navodi sljedeće: "lokalna vlast u Vukovaru nam daje određene poticaje (udrugama) koje mi, osobno mislim, ne koristimo dovoljno", a tiču se provođenja aktivnosti koje podižu svijest o pravima pripadnika nacionalnih manjina i mladih.

U Sisačko-moslavačkoj županiji pak želete veće uključivanje udruga u donošenje odluka, što se bolje provodi na području Vukovarsko-srijemske županije. Jedan predstavnik udruge iz Sisačko-moslavačke županije predlaže sljedeće: "Da se općenito udruge više uključi u donošenje važnih odluka za život – npr. umirovljenika, ali da ih se pita i u nekim situacijama kada su bitna stručna znanja – npr. kako regulirati kružne tokove u gradu, osigurati pružne prijelaze, funkcionalno osposobiti rad semafora i slično". S njim se slaže i njegov kolega iz iste županije kad kaže da bi lokalna samouprava trebala "uključivati udruge u davanje prijedloga i mišljenja, kao i su-kreiranja odluka kada su u pitanju npr. socijalne djelatnosti, zaštita ljudskih prava, okoliša, prevencije nasilja i slično". Međutim, predstavnica udruge iz iste županije navodi da "ako nisi "podoban" ili "dobar priatelj" s vrhom lokalne vlasti- ne možeš postići puno. I dalje je potrebna veza za apsolutno sve." U ovom području, također, predstavnik udruge iz Vukovarsko-srijemske županije dijeli drugačije iskustvo kad kaže: "Za razliku od nekih drugih sredina, Grad Vukovar je u tome praktično ispred mnogih drugih lokalnih sredina u Hrvatskoj. Udruge u velikoj mjeri sudjeluju u kreiranju lokalnih politika. Građani možda ne toliko što je posljedica i određene polarizacije u našoj lokalnoj zajednici. Mladi su zadovoljavajuće angažirani u provedbi politika namijenjenih njima." Međutim, također prepoznaje da "u svim segmentima ima još dosta mjesta za napredak i poboljšanje." U narednom dijelu, okrećemo pozornost s jedinica lokalne samouprave na udruge.

Sklonost građana sudjelovanju u radu udruga

U cilju prepoznavanja prilika za rad udruga po pitanju suzbijanja ksenofobije i govora mržnje u lokalnim zajednicama, te nastavno na zaključke iz prethodnog dijela o potrebama lokalnih zajednica, koje uključuju poboljšanje rada jedinica lokalne samouprave u području socijalne skrbi, odgoja, obrazovanja, savjeta mladih, prometa, kulture, sporta i informiranja građana o njihovim pravima, u ovom dijelu se osvrćemo na mogućnosti udruga za unaprjeđenje života u lokalnim zajednicama.

Ispitali smo sklonost građana i građanki za sudjelovanjem u različitim aktivnostima prema njihovoj temi, formatu, trajanju i lokaciji, u nadi da će ti zaključci koristiti udrugama pri planiranju aktivnosti sukladno potrebama lokalnih zajednica unutar kojih djeluju. Specifično, nastavno na potrebe koje su građani iskazali kroz upitnik, ponajviše se javlja želja za aktivnostima koje informiraju i educiraju o socijalnim i drugim uslugama, ljudskim pravima; aktivnosti humanitarnog karaktere te one kulturnog karaktera; aktivnostima koje stvaraju manje intervencije u društvu, uključuju više generacije i potiču interkulturno učenje. Temeljem odgovora na anketni upitnik, preporuča se održavanje aktivnosti u trajanju do sat vremena ili dulje, no ne više od 3 sata, na javnim prostorima ili prostorima udruge. Do ovih zaključaka stižemo analizom odgovora koje detaljnije predstavljamo ispod, s naglaskom na različite županije koje su predmet ovog istraživanja. Kao i u prethodnom dijelu, uključujemo i odgovore na otvorena pitanja te izjave iz polu-strukturiranih razgovora koje nam omogućavaju dublju analizu.

Anketni upitnik ukazuje da su ispitanici/e iz sve tri županije većinski zainteresirani/e za različite tipove aktivnosti kojim je ovaj upitnik ispitivao njihovu zainteresiranost za aktivnosti koje nude udruge. U sve tri županije visok je postotak onih koji su donekle ili u potpunosti skloni/e sudjelovati u **aktivnostima koje informiraju i educiraju o pristupanju socijalnim i drugim uslugama**, kao i u onim **aktivnostima koje informiraju i educiraju u ljudskim pravima**.

Sklonost sudjelovanja u ovakvim aktivnostima nije začuđujuća s obzirom na nezadovoljstvo s radom lokalne samouprave po pitanju socijalne skrbi i informiranja građana o njihovim pravima. U Vukovarsko-srijemskoj županiji se također istakao visok postotak onih koji su donekle ili u potpunosti skloni/e sudjelovati u **aktivnostima koje educiraju i informiraju o radnim pravima**. Bitno je prepoznati da kroz otvorena pitanja, ispitanici/e iz ove županije snažno ističu potrebu za stvaranjem više radnih mjeseta. Nadalje, u sve tri županije je više od 50% ispitanika/ca istaknulo da su donekle ili u potpunosti skloni/e sudjelovati i u preostalim aktivnostima koje su bile uključene u ovaj upitnik, a to su **aktivnosti koje pomažu pri pronalasku zaposlenja** i **aktivnosti koje informiraju i educiraju o pravima nacionalnih manjina**. Grafikoni koji prikazuju odgovore na ova pitanja se nalaze u dodatku pod rednim brojevima 23-27.

Zaključno, postoji značajna sklonost većine ispitanika/ca u sve tri županije za sudjelovanjem u aktivnostima koje su ispitane kroz ovaj upitnik, a poseban interes se očituje po pitanju edukacija o socijalnim i drugim uslugama, ljudskim pravima te u slučaju Vukovarsko-srijemske županije, radnim pravima.

Pored educiranja u spomenutim temama, predstavnici udruga ukazuju na važnost i potrebu educiranja o pravima nacionalnih manjina i suzbijanju diskriminacije. Predstavnica udruge iz Vukovarsko-srijemske županije ističe sljedeće: "Kod većinskog naroda svijest o pravima nacionalnih manjina uglavnom se temelji na nečem negativnom i ugrozom po pitanju većinskog naroda", odnosno navodi nedostatak razumijevanja prava nacionalnih manjina. S njom se slaže kolegica koja djeluje na području Međimurske županije kad navodi da "treba puno veće napore ulagati u rad s većinskim stanovništvom, a ne non-stop provoditi radionice s Romima gdje će doći do nekih manjih pomaka. Bez ozbiljnog, sustavnog rada s većinom (...), bez svijesti i refleksije da je Hrvatska multinacionalno društvo (...) neće biti pomaka". Iz perspektive Vukovarsko-srijemske županije također ističu nedostatak znanja kad kažu da je "mali broj građana upoznat sa Zakonom o suzbijanju diskriminacije" i pojašnjavaju da "mnogi neke vrste diskriminacije smatraju opravdanim u kulturi i mentalitetu naroda". Ispitanici/e iz sve tri županije su pokazali/e snažan interes za educiranje o ljudskim pravima, a donekle i o pravima nacionalnih manjina te se zajedno s navedenim stavovima predstavnika udruga poentira potreba za takvim tipom aktivnosti i edukacija.

Pored edukativnih aktivnosti, kroz anketni upitnik smo ispitali sklonost sudjelovanju u različitim tipovima aktivnosti, gdje je najveći interes pokazan za aktivnosti humanitarnog karaktera, ali i one kulturnog karaktera te one koje uključuju više generacija. U Vukovarsko-srijemskoj županiji je 84% ispitanika/ca istaknulo da su donekle ili u potpunosti skloni/e sudjelovati u **aktivnostima humanitarnog karaktera**, dok je taj postotak u Međimurskoj županiji iznosio 67%, a u Sisačko-moslavačkoj županiji 77%. Postotci za **aktivnosti kulturnog karaktera** su slični u sve tri županije: 73% u Međimurskoj i po 72% u preostale dvije, dok su postotci za **aktivnosti koje uključuju više generacija** najviši u Sisačko-moslavačkoj županiji (78%) te 73% i 74% u Međimurskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji. Više od 50% ispitanika/ca u sve tri županije je donekle ili u potpunosti sklono sudjelovati u **aktivnostima koje stvaraju male intervencije u prostoru**. Sklonost sudjelovanju u **aktivnostima koje uključuju interkulturno učenje** pokazuje većina ispitanika/ca u sve tri županije, s tim da je postotak u Međimurskoj županiji najmanji (52%), a ta grupa ispitanika/ca je jedina u kojoj manje od 50% ispitanika/ca pokazuje sklonost sudjelovanju u **aktivnostima koje uključuju vježbanje praktičnih vještina**. Grafikoni za ova pitanja se nalaze u dodatku pod rednim brojevima 28 - 33. Zaključno, postoji visoka sklonost za sudjelovanje u svim ispitanim aktivnostima, posebice aktivnostima humanitarnog ili kulturnog karaktera te aktivnostima koje uključuju više generacija, izuzev aktivnosti u Međimurskoj županiji koje uključuju vježbanje praktičnih vještina. Doprinos ispitanika/ca kroz otvorena pitanja poentira ove zaključke gdje se ističe želja za održavanjem manifestacija za mlade i djecu te više kulturnih događaja. Predstavnici udruga su prepoznali brojne od sličnih aktivnosti govoreći o radu udruga u njihovoј lokalnoj zajednici. Predstavnici udruga iz Sisačko-moslavačke županije naglašavaju da udruge "nude razne besplatne sadržaje za građane, odgoj djece i mlađih" te prepoznaju važnost humanitarnih aktivnosti poput pomoći u dostavi hrane, čišćenju ruševina, dostavu humanitarne pomoći, lijekova i namirnica starim i nemoćnim. Iz Vukovarsko-srijemske županije navode različite aktivnosti kao primjere dobre prakse, uključujući kontinuirane edukacije i tribine.

Osim tema i tipa aktivnosti, kroz anketni upitnik smo ispitivali sklonost u sudjelovanju u aktivnostima ovisno o njihovom trajanju i lokaciji. Ispitana je sklonost u sudjelovanju u aktivnostima do sat vremena, 3 sata ili 5 sati te je najviši postotak iskazan za sklonost u sudjelovanju u **aktivnostima u trajanju do 1 sat**. Specifično, 88% ispitanika/ca iz Međimurske županije je donekle ili u potpunosti sklono sudjelovati u aktivnostima do sat vremena, dok su postotci za te odgovore u Sisačko-moslavačkoj županiji 81%, a 78% u Vukovarsko-srijemskoj. Međutim, važno je prepoznati da je 60% ispitanika/ca u Vukovarsko-srijemskoj županiji donekle ili u potpunosti sklono sudjelovati u **aktivnostima koje traju do 3 sata**, dok je po 44% ispitanika u preostale dvije županije sklono sudjelovati u takvim aktivnostima što ukazuje da postoji interes i za aktivnosti koje su dulje od sat vremena, ali ne dulje od 3 sata. U Međimurskoj županiji većina ispitanika/ca ističe da su donekle ili u potpunosti neskloni sudjelovati u **aktivnostima koje traju do 5 sati**, dok su u preostale dvije županije odgovori na to pitanje prilično raspršeni od “uopće nisam sklon/a” do “u potpunosti sam sklon/a”.

Što se tiče lokacija održavanja aktivnosti, ispitivala se sklonost sudjelovanja u aktivnostima u prostorima udruge i u javnim prostorima s veoma sličnim rezultatima, no blagoj naklonjenosti javnim prostorima. Sklonost sudjelovanju, donekle ili u potpunosti, u **aktivnostima koje se odvijaju na javnim površinama** iskazalo je po 73% ispitanika/ca iz Međimurske i Vukovarsko-srijemske županije, te 75% iz Sisačko-moslavačke, dok su ti postotci blago niži za **aktivnosti koje se odvijaju u prostorima udruge** (67% u Međimurskoj i po 70% u Sisačko-moslavačkoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji). Grafikoni za ova pitanja se nalaze u dodatku pod rednim brojevima 34-38. S obzirom na ove podatke, preporuča se organizacija kraćih aktivnosti, u trajanju od sat vremena ili malo dulje, no ne preko 3 sata, na javnim prostorima ili prostorima udruge. U sljedećem dijelu, nastavljamo istraživati mogućnosti udruga s posebnim naglaskom na suzbijanje ksenofobije i govora mržnje u lokalnim zajednicama.

Pristupi suzbijanju ksenofobije i govora mržnje u lokalnim zajednicama

Prije specificiranja pristupa suzbijanju ksenofobije i govora mržnje u lokalnim zajednicama, korisnim smatramo podijeliti razumijevanje teme iz perspektive predstavnika udruga temeljem njihovog iskustva rada u lokalnim zajednicama kao i doprinose građana/ki putem anketnog upitnika.

Za razumijevanje navedene problematike, specifična polja koja valja proučiti su: zakonski okvir, obrazovanje i medije. U nastavku ovog dijela predstavljamo stavove građana i građanki o zastupljenosti srodnih tema u medijima i utjecaju političara na širenje govora mržnje. Oslikavši problem detaljnije, istražujemo mogućnosti različitih zajedničkih aktivnosti koje uključuju većinsko i manjinsko stanovništvo da doprinesu smanjenju nasilja i govora mržnje prema pripadnicima nacionalnih manjina, točnije srpske nacionalne manjine i romske nacionalne manjine, gdje se uz pojedine regionalne razlike, ili razlike ovisno o tome o kojoj je manjini riječ te o kojoj je aktivnosti riječ, generalno prikazuje **zaključak da građani i građanke smatraju da bi zajedničke sportske, kulturne i volonterske aktivnosti te obrazovni programi koji okupljaju učenike neovisno o nacionalnoj pripadnosti, doprinijeli smanjenju nasilja i govora mržnje prema pripadnicima nacionalnih manjina.**

Problem govora mržnje posebice ističu ispitanice/e i predstavnici/e udruga s područja Vukovarsko-srijemske županije. Ispitanice iz Vukovarsko-srijemske županije navode problem govora mržnje kao jedan od problema koje bi prvo krenule rješavati da su u poziciji gradonačelnice, i to specifično "problem govora mržnje i diskriminacije usmjerene ka pripadnicima srpske nacionalne manjine", dok druga dodaje da govor mržnje "definitivno treba iskorijeniti kako bi ovaj grad [Vukovar] bio bogatstvo različitosti koje se uvažavaju". Ipak, predstavnik udruga iz te županije je stava da govor mržnje "nije toliko izražen u javnosti, na ulici, školi, kod kuće". Međutim, njegova kolegica ističe da su "česti ispadci govora mržnje u sportu te izražavanje svoje mržnje prema pripadnicima druge nacionalne pripadnosti putem grafita s raznim simbolima". Nadalje, uočava da je govor mržnje osobito "primjećen u vrijeme izbora".

Na temu ksenofobije i govora mržnje, predstavnici udruga ističu važnost bolje zakonske regulacije, kao i kvalitetnog obrazovanja i odgoja. U procesu suzbijanja govora mržnje, predstavnici/e udruga naglašavaju važnost "uvođenja kaznenih mjera, zakonskih i podzakonskih aktova koji reguliraju i sankcioniraju govor mržnje", odnosno "pravičnih osuda kroz zakonske akte i kažnjavanje [govora mržnje]". Također se ističe da pravosudni sustav treba "intenzivnije i oštije sankcionirati zločine motivirane mržnjom" i iznosi stav da se problemi govora mržnje mogu smanjiti intenzivnijim radom "kroz obrazovanje". Konačno, još jedan predstavnik udruga zagovara suzbijanje govora mržnje kroz obrazovni sustav, ističući da "sustav obrazovanja, tj. škole bi u pravom smislu trebale biti odgojno - obrazovne ustanove, što već neko vrijeme nisu".

Po pitanju problema, ali i rješenja za govor mržnje, predstavnici udruga se također osvrću na ulogu medija. Objasnjavaju da je govor mržnje prisutan u medijima, ali istovremeno prepoznaju

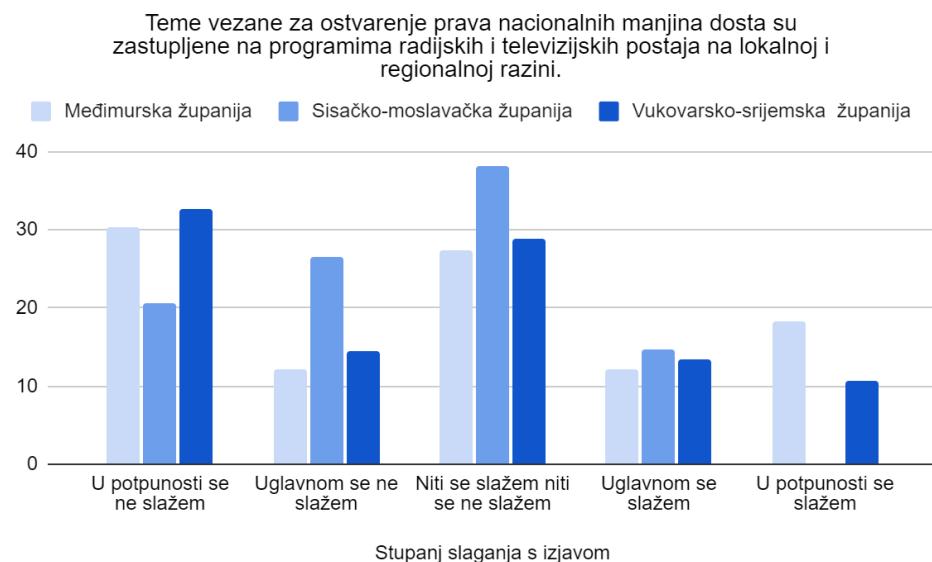
prilike za "stalnu edukaciju onih koji rade u medijima (...) kako bi se spriječilo širenje govora mržnje u medijima", odnosno da se ksenofobiji i govoru mržnje uz zakonsku regulaciju i obrazovni sustav treba suprotstavljati i kroz medije.

Govoreći općenito o predstavljanju međuetničkih odnosa i nacionalnih manjina u medijima, predstavnici udruga ističu različite probleme. U kontekstu Vukovarsko-srijemske županije, predstavnik udruge navodi da "problem čine pojedinci koji su skloni incidentima" temeljem kojih mediji "kreiraju sliku o međuetničkim odnosima" koje "stvaraju nepovjerenje među mladima".

S druge strane iz Međimurske županije ukazuju na problem prikazivanja romske nacionalne manjine u negativnom svjetlu u medijima i kažu sljedeće: "Priča se jako puno u negativnom smislu. Romi su za sve krivi", s čime se kolegica slaže kad kaže "Više se pažnje skreće na te pojedine negativne događaje i reakcije, nego na srž problema" te pritom ističe da "uvijek ljudi koji nisu Romi pričaju o njima; jako rijetko ima izjava od Roma u medijima". Također, još jedna predstavnica udruge navodi da "bez mijenjanja načina na koji se mediji uključuju i izvješćuju, bez svijesti i refleksije da je Hrvatska multinacionalno društvo i bez uključivanja multinacionalnih tema u javni servis koji non-stop isključuje sva ta pitanja i stavlja ih u manjinski program poput Prizme neće biti pomaka."

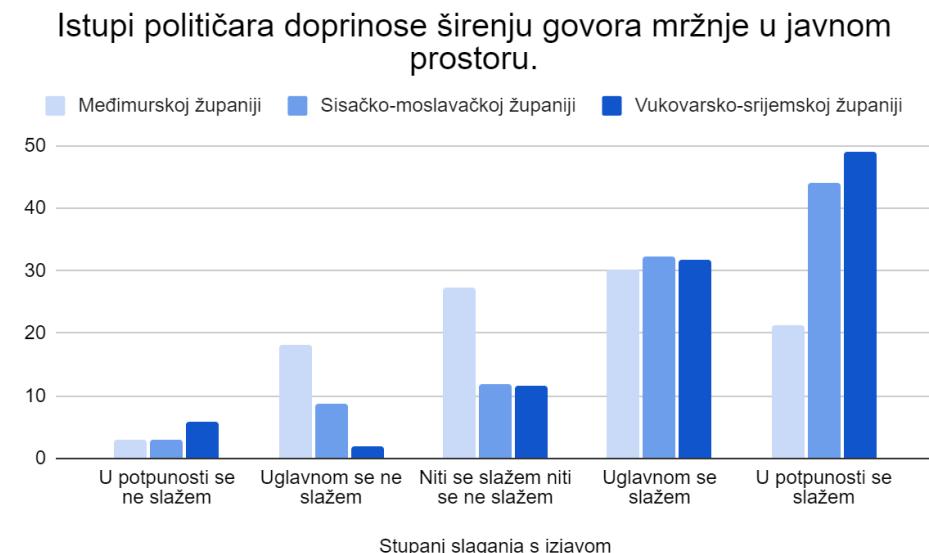
O prisutnosti srodnih tema u medijima relevantne spoznaje pronalazimo i u anketnom upitniku za građane i građanke. O zastupljenosti tema vezanih za ostvarenje prava nacionalnih manjina u medijima, ispitanici/e daju raznolike odgovore, koji se također donekle razlikuju ovisno o županijama iz kojih ispitanici/e dolaze. Najjasnije odgovore na izjavu "Teme vezane za ostvarenje prava nacionalnih manjina dosta su zastupljene na programima radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini", vidljivu na grafikonu 15, daju ispitanici/e iz Sisačko-moslavačke županije, od kojih se 21% u potpunosti ne slaže s tobom objavom, dok se njih 26% uglavnom ne slaže, čime je postotak onih koji se u potpunosti ili djelomično ne slažu skoro 50% - točnije 47%. Međutim, značajan je postotak i onih koji se s izjavom niti slažu niti ne slažu - njih 38% - mada je indikativno i to da nijedan ispitanik/ca iz Sisačko-moslavačke županije ne smatra u potpunosti da su teme vezane za ostvarenje prava nacionalnih manjina dosta zastupljene. Taj postotak je najveći u Međimurskoj županiji - 18 % ispitanika/ca - mada je ipak najveći postotak onih koji se u potpunosti ne slažu s objavom (njih 30%), dok je također visok postotak onih koji se niti slažu niti ne slažu (27%), čime je izvođenje bilo kakvih generalnih zaključaka prilično otežano. Slična je situacija i s ispitanicima/ama iz Vukovarsko-srijemske županije, čiji je najzastupljeniji stav da se u potpunosti ne slažu s izjavom (33%), ali je sljedeći najznačniji postotak 29% onih koji se niti slažu niti ne slažu. U svakom slučaju, **nedostatak jasnog stava među ispitanicima/ama iz sve tri županije o zastupljenosti tema vezanih za ostvarenje prava nacionalnih manjina i veći postotak onih koji, u potpunosti ili djelomično, smatraju da teme nisu dostatno zastupljene, ukazuje na potrebu i priliku za većom zastupljenosti ove teme na programima radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini.**

Grafikon 15: Zastupljenost tema za ostvarenje prava nacionalnih manjina na programima radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini

Osim zastupljenosti tema za ostvarivanje prava nacionalnih manjina u medijima, ispitali smo i stavove o ponašanju političara u javnom prostoru pri čemu više od pola ispitanika/ca u sve tri županije smatra da istupi političara doprinose širenju govora mržnje. Taj stav je najizraženiji u Vukovarsko-srijemskoj županiji, a najslabiji u Međimurskoj županiji. Čak 49 % ispitanika/ca iz Vukovarsko-srijemske županije se u potpunosti slaže s izjavom "Istupi političara doprinose širenju govora mržnje u javnom prostoru", dok se njih 32% uglavnom slaže s tom tvrdnjom. U slučaju Sisačko-moslavačke županije, postotak ispitanika/ca koji se uglavnom slažu s tom tvrdnjom je isti - 32% - ali je postotak ispitanika/ca koji se u potpunosti slaže s tom tvrdnjom nešto niži u odnosu na Vukovarsko-srijemsku županiju - 44%. Rezultati iz Međimurske županije su nešto drugačiji: 30% ispitanika/ca se uglavnom slaže s izjavom, no svega njih 21% se u potpunosti slaže, čime postotak ispitanika/ca koji se slažu s tvrdnjom u potpunosti ili djelomično jedva prelazi 50%. U odnosu na ispitanike/ce iz druge dvije županije, ispitanici/e iz Međimurske županije češće daju odgovor "Niti se slažem niti se ne slažem" (njih 27% za razliku od po 12% ispitanika/ca iz VSŽ i SMŽ). Također, puno veći postotak njih izražava da se uglavnom ne slažu s tom tvrdnjom (18%), za razliku od Sisačko-moslavačke županije (9%) i Vukovarsko-srijemske županije (2%). Vizualni prikaz je dostupan ispod na grafikonu 16.

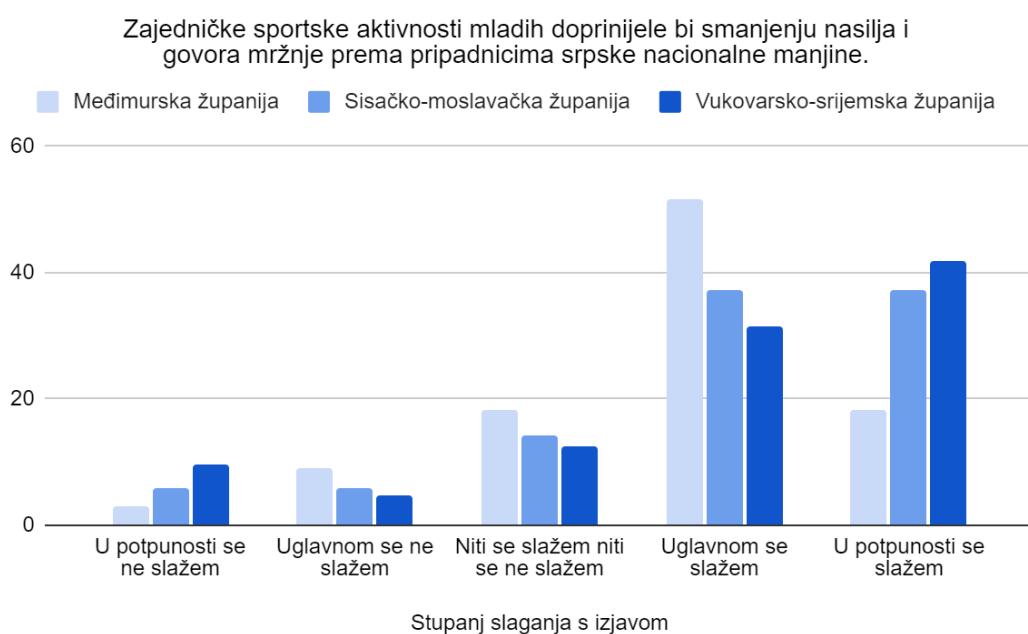
Grafikon 16: Doprinos političara širenju govora mržnje u javnom prostoru

Prepoznavši probleme nasilja i govora mržnje prema pripadnicima nacionalnih manjina, okrećemo se prema potencijalnim rješenjima u vidu provođenja zajedničkih aktivnosti od strane udruga, uključujući zajedničko volontiranje mladih, zajedničke sportske aktivnosti te zajedničke kulturne aktivnosti. Predstavnica udruge iz Međimurske županije navodi primjer dobre prakse povezivanja romskog i neromskog stanovništva kroz zajedničko sudjelovanje na radionicama reciklaže u koje su bili uključeni Romi u Zagrebu unutar projekta ROUM. Kolega iz Vukovarsko-srijemske županije se slaže kad kaže da "udruge mogu poticati suradnju, provoditi više aktivnosti koje doprinose boljoj suradnji nacionalnih manjina". U tu svrhu, ispitali smo stavove građana/ki iz sve tri županije o njihovom percipiranom utjecaju zajedničkih aktivnosti na smanjenje nasilja i govora mržnje prema pripadnicima nacionalnih manjina.

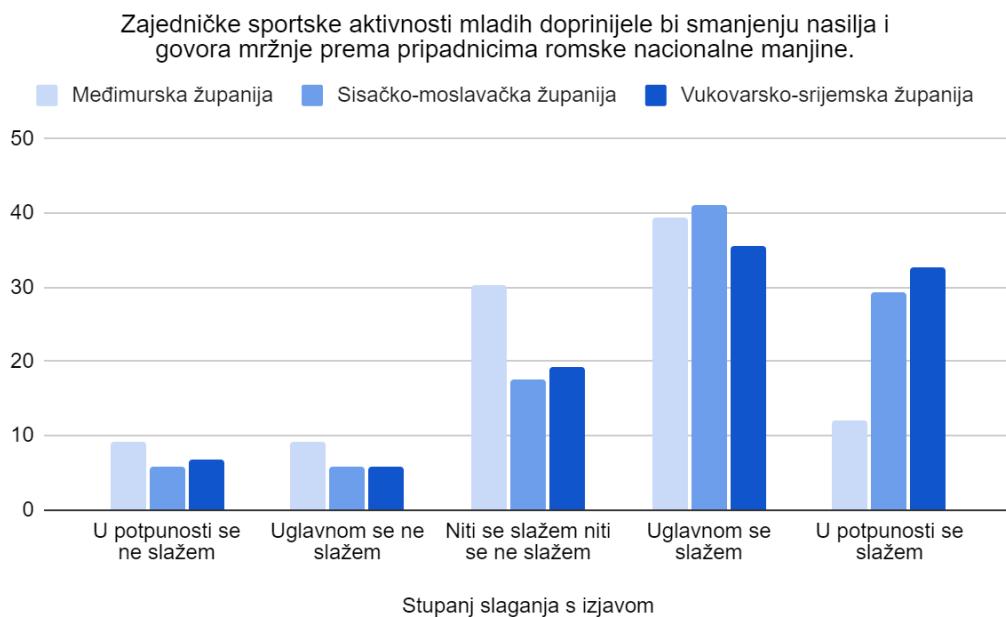
Ispitanici/e iz sve tri županije se većinski slažu s tvrdnjama da bi **zajedničke sportske aktivnosti mladih doprinijele smanjenju nasilja i govora mržnje** prema pripadnicima srpske nacionalne manjine i prema pripadnicima romske nacionalne manjine, što je vizualno prikazano na grafikonima 17 i 18. Pri ispitivanju doprinosu na smanjenje nasilja i govora mržnje **prema pripadnicima srpske nacionalne manjine**, više od 50% ispitanika/ca u sve tri županije se uglavnom ili u potpunosti slaže s tvrdnjom. Točnije, u Međimurskoj županiji njih 52% se uglavnom slaže, a 18% u potpunosti slaže; u Sisačko-moslavačkoj po 37% i uglavnom slaže i u potpunosti slaže, dok se u Vukovarsko-srijemskoj 31% uglavnom slaže, a 42% u potpunosti slaže. Stupanj neslaganja s tvrdnjom u potpunosti ili djelomično je ispod 10% u sve tri županije, dok je najznačajniji postotak onih koji se niti slažu niti ne slažu u Međimurskoj županiji, njih 18%.

Grafikon 17: Smanjenje nasilja i govora mržnje prema pripadnicima srpske nacionalne manjine kroz zajedničke sportske aktivnosti mladih

Postotak onih koji se niti slažu niti ne slažu kad je u pitanju **doprinos zajedničkih sportskih aktivnosti mladih na smanjenje nasilja i govora mržnje prema pripadnicima romske nacionalne manjine** je još veći - njih 30% u Međimurskoj županiji, 18% u Sisačko-moslavačkoj i 19% u Vukovarsko-srijemskoj. Ipak, i u ovom slučaju se većina slaže s izjavom djelomično ili u potpunosti. U Međimurskoj županiji ti postotci uključuju 39% (uglavnom se slažem) i 12% (u potpunosti se slažem), odnosno nešto niži rezultat u odnosu na doprinos zajedničkih sportskih aktivnosti kad je u pitanju srpska nacionalna manjina. Kad je u pitanju Sisačko-moslavačka županija, uglavnom se slaže 41% ispitanika, a u potpunosti njih 29%. U Vukovarsko-srijemskoj županiji se 36% ispitanika/ca uglavnom slaže, a njih 32% u potpunosti slaže s izjavom. Zaključno, u sve tri županije većina ispitanika/ca se djelomično ili u potpunosti slaže s tvrdnjom da bi zajedničke sportske aktivnosti mladih doprinijele smanjenju nasilja i govora mržnje prema pripadnicima i srpske i romske nacionalne manjine, s tim da su ti postotci nešto niži kad je u pitanju romska nacionalna manjina, gdje se odgovor "niti se slažem niti ne slažem" češće javlja, ukazujući na slabije uvjerenje u potencijal doprinosa smanjenju nasilja i govora mržnje kroz zajedničke sportske aktivnosti koje uključuju pripadnike/ce romske nacionalne manjine.

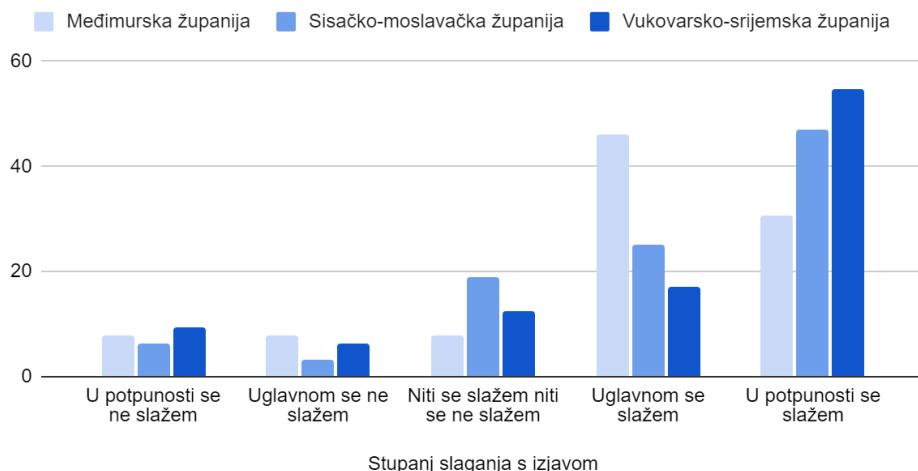
Grafikon 18: Smanjenje nasilja i govora mržnje prema pripadnicima romske nacionalne manjine kroz zajedničke sportske aktivnosti mladih

Ispitujući **doprinos zajedničkih kulturnih aktivnosti na smanjenje nasilja i govora mržnje** prema pripadnicima i srpske i romske nacionalne manjine, odgovori ispitanika/ca pokazuju slične trendove kao i u doprinosu zajedničkih sportskih aktivnosti na način da se većinski slažu s izjavom, s tim da je veći postotak onih koji se u potpunosti slažu, odnosno da je taj stupanj uvjerenja viši. Specifično, s izjavom da bi zajedničke kulturne aktivnosti doprinijele smanjenju nasilja i govora mržnje **prema pripadnicima srpske nacionalne manjine** se u potpunosti slaže 31% ispitanika/ca u Međimurskoj županiji, 47% ispitanika/ca u Sisačko-moslavačkoj i 54% ispitanika/ca u Vukovarsko-srijemskoj županiji sukladno grafikonu 19. Uzmemo li u obzir i one koji se uglavnom slažu (46% MŽ, 25% SMŽ i 17% VSŽ), zajednički postotak onih koji se slažu s izjavom u sve tri županije prelazi 70%.

Grafikon 19: Smanjenje nasilja i govora mržnje prema pripadnicima srpske nacionalne manjine kroz zajedničke kulturne aktivnosti

Zajedničke kulturne aktivnosti (izrada dječjih predstava, likovne i plesne radionice) doprinijele bi smanjenju nasilja i govora mržnje prema pripadnicima srpske nacionalne manjine.

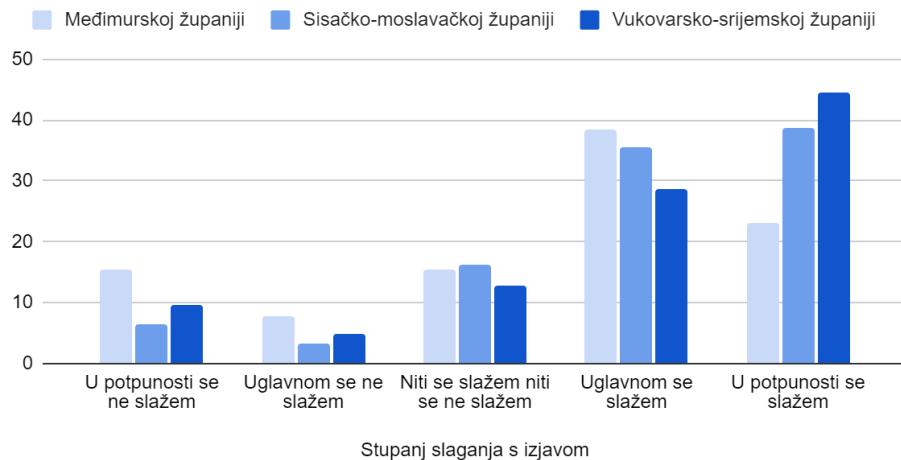

Ti postotci su nešto niži kad je u pitanju doprinos zajedničkih kulturnih aktivnosti na smanjenje nasilja i govora mržnje **prema pripadnicima romske nacionalne manjine** među ispitanicima u Međimurskoj županiji. Naime, njih 38% se uglavnom slaže s izjavom da bi zajedničke kulturne aktivnosti doprinijele smanjenju nasilja i govora mržnje prema pripadnicima romske nacionalne manjine, dok se 23% ispitanika iz te županije u potpunosti slaže s tom izjavom, čime je ukupni postotak onih koji se djelomično ili u potpunosti slažu 61% u odnosu na 77% kad je u pitanju bio utjecaj zajedničkih kulturnih aktivnosti na smanjenje nasilja i govora mržnje prema srpskoj nacionalnoj manjini temljem grafikona 19 i 20.

Važno je istaknuti i da se njih 15% u potpunosti ne slaže s tom izjavom, što je najviši postotak potpunog neslaganja za sva pitanja vezana za utjecaj zajedničkih aktivnosti. Među ispitanicima/ama iz Sisačko-moslavačke županije i Vukovarsko-srijemske županije razlike u odgovorima vezanim za utjecaj zajedničkih kulturnih aktivnosti u slučajevima srpske i romske nacionalne manjine nisu toliko značajne, mada se uočava veći postotak onih koji se uglavnom slažu s tvrdnjom u odnosu na one koji se u potpunosti slažu s tvrdnjom što ukazuje na niži stupanj uvjerenja u doprinos zajedničkih kulturnih aktivnosti za smanjenje nasilja i govora mržnje prema pripadnicima romske nacionalne manjine u odnosu na srpsku nacionalnu manjinu. Točnije, kad su u pitanju ove dvije županije, i dalje se preko 70% ispitanika/ca djelomično ili u potpunosti slaže s tvrdnjom, ali je manji postotak onih koji se u potpunosti slažu (39% u SMŽ i 44% u VSŽ) nego što je bio slučaj u odgovorima vezanim za srpsku nacionalnu manjinu.

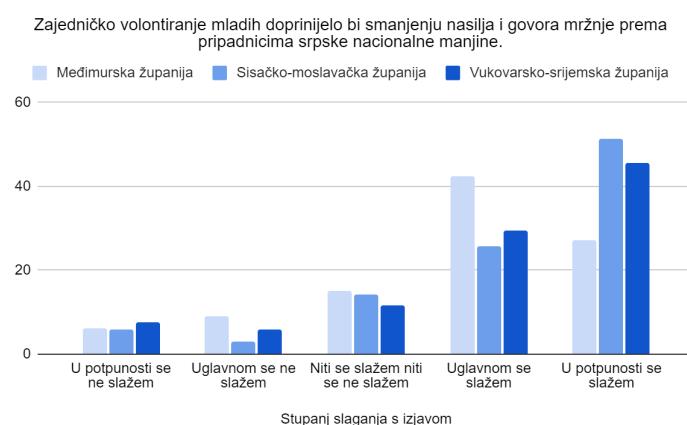
Grafikon 20: Smanjenje nasilja i govora mržnje prema pripadnicima romske nacionalne manjine kroz zajedničke kulturne aktivnosti

Zajedničke kulturne aktivnosti (predstave, likovne i plesne radionice) doprinije bi smanjenju nasilja i govora mržnje prema pripadnicima romske nacionalne manjine.

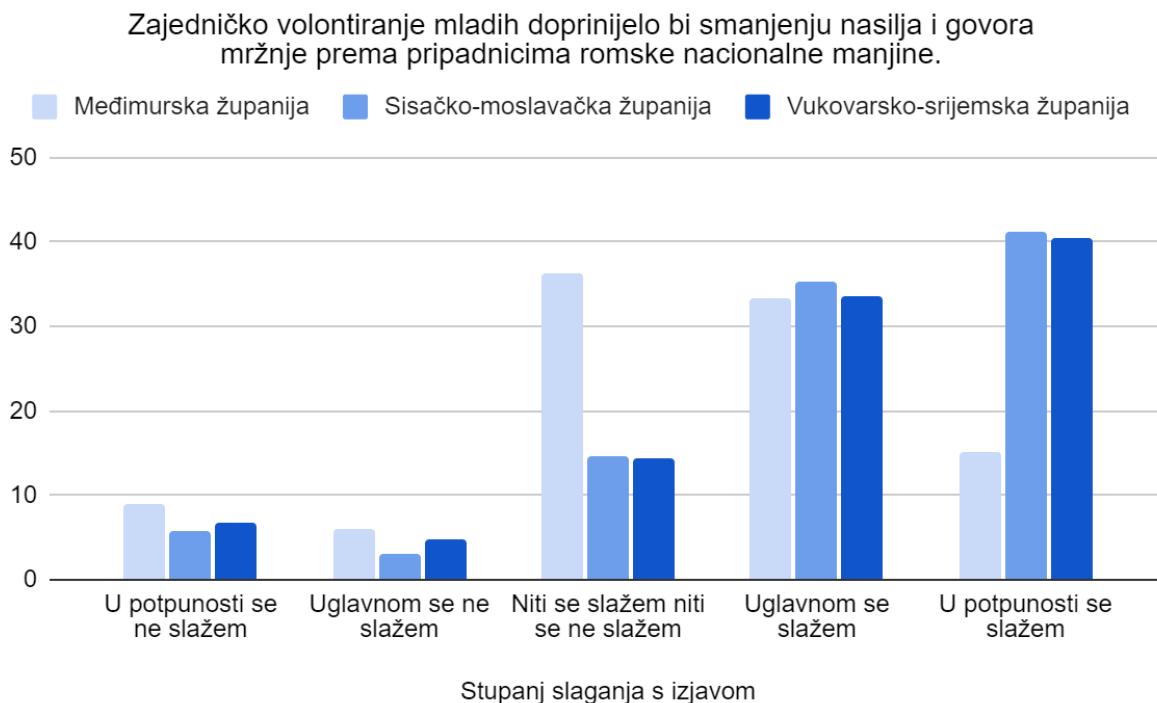
Osim zajedničkih sportskih i kulturnih aktivnosti, ispitivali smo i koliko bi **zajedničko volontiranje mlađih doprinijelo smanjenju nasilja i govora mržnje prema pripadnicima i srpske i romske nacionalne manjine**, točnije srpske i romske nacionalne manjine. Rezultati su slični: većina ispitanika/ca iz sve tri županije smatra da bi zajedničko volontiranje mlađih doprinijelo smanjenju nasilja i govora mržnje prema pripadnicima srpske nacionalne manjine, dok su ti rezultati u slučaju pripadnika romske nacionalne manjine opet nešto niži u Međimurskoj županiji. Naime, kad je u pitanju srpska nacionalna manjina, iz grafikona 21 se može vidjeti da je postotak ispitanika/ca koji se uglavnom ili u potpunosti slažu s tvrdnjom da bi zajedničko volontiranje mlađih doprinijelo smanjenju nasilja i govora mržnje preko 70% u SMŽ i VSŽ, a 69% u Međimurskoj županiji.

Grafikon 21: Smanjenje nasilja i govora mržnje prema pripadnicima srpske nacionalne manjine kroz zajedničko volontiranje mladih

Kontrast je malo veći kad je u pitanju doprinos zajedničkog volontiranja mladih za smanjenje nasilja i govora mržnje prema pripadnicima romske nacionalne manjine, gdje se opet preko 70% ispitanika/ca slaže s izjavom, dok je postotak onih koji se slažu, uglavnom ili u potpunosti, u Međimurskoj županiji 48% sukladno grafikonu 22. Također je bitno istaknuti da je značajno viši postotak onih unutar te županije koji se niti slažu niti ne slažu s izjavom kad je u pitanju romska nacionalna manjina - njih 36% - što ukazuje na to da su ispitanici/e iz Međimurske županije manje uvjereni da bi zajedničko volontiranje mladih doprinijelo smanjenju nasilja i govora mržnje prema pripadnicima romske nacionalne manjine u odnosu na ispitanike/ce u druge dvije županije. Uz navedene razlike, ipak je bitno prepoznati da i u ovom slučaju većina ispitanika se uglavnom ili u potpunosti slaže s izjavom da bi zajedničko volontiranje mladih doprinijelo smanjenju nasilja i govora mržnje i prema pripadnicima srpske i nacionalne manjine.

Grafikon 22: Smanjenje nasilja i govora mržnje prema pripadnicima romske nacionalne manjine kroz zajedničko volontiranje mlađih

Izuvez sportskih, kulturnih i volonterskih aktivnosti koje mogu provesti udruge, predstavnici udruga i ispitanici/e su osvrnuli pozornost na potencijal vrtića i škola da povezuju većinsko i manjinsko stanovništvo. Par ispitanika/ca iz Vukovarsko-srijemske županije kroz odgovore na otvorena pitanja u anketnom upitniku ističu problem "separacije škola i vrtića" odnosno "problem radzvojenih škola i vrtića", specifično "na nacionalnoj bazi", to jest "razdvajanje djece prema nacionalnoj pripadnosti". U kontekstu Međimurske županije predstavnik udruge pak ističe problem "integracije djece u vrtić, pogotovo romske". Istakнуvši taj problem, ispitanici/e iz Vukovarsko-srijemske županije daju prijedloge u skladu s pisanim standardima manjinskih prava. Istimu da je važno "poštovanje prava nacionalnih manjina" te "njegovanje svojih kulturnih običaja", ali potiču "da djeca skupa idu u ustanove s mogućnošću da sve nacionalne manjine uče svoj jezik i pismo". Nadovezuje se još jedna ispitanica koja zagovara "interkulturno obrazovanje i odgoj u kojem se uči o svim kulturama i jezicima našeg zavičaja i gdje djeca žive jedna s drugima, a ne jedna pored drugih i uče jedna od drugih". Ispitanica iz Međimurske županije pak kaže da bi htjela institucije ne izbjegavaju romsku populaciju nego ih "maksimalno uključe". Predstavnica udruge koja djeluje na području cijele Hrvatske navodi "jedan lijep primer, i šteta što to nije zaživjelo, [a to] je kurikulum za interkulturnu školu u Vukovaru (...) [koji] je uključivao sve kulture i jezike koji postoje u zajednici i nije ih stavljaо jednog pokraj drugog nego ih je integrirao u nešto što mogu smatrati svojim zavičajem." Od praksi koje su već postojeće, predstavnica udruge iz Vukovarsko-srijemske županije ističe da "neke škole u našem kraju vrlo dobro to rade i integriraju djecu različitih nacionalnosti usmjeravanjem u zajedničku

provedbu nekih aktivnosti za učenike". Ipak, bitno je prepoznati da kroz odgovore ispitanika/ca čujemo i kritičku perspektivu temeljem vlastitog iskustva: "kada su se u školama sa oba jezika pokušavale organizirati zajedničke aktivnosti, bilo je burno odbijeno od većinskog naroda (doduše davno)." Temeljem ovih odgovora, uočava se potreba za pronalaskom efektivnog rješenja za predškolsko i školsko obrazovanje koje istovremeno omogućava poštivanje manjinskih prava i potiče edukaciju, a ne "stvaranje klime sukoba", kako kaže jedna od ispitanica iz Vukovarsko-srijemske županije.

Zaključak

U cilju istraživanja stanja na terenu, otkrivanju potreba za intervencijama u lokalnim zajednicama i detektiranju primjera dobre prakse za suzbijanje ksenofobije i govora mržnje u lokalnim zajednicama, otvorili smo prostor građanima i za ispitivanje njihovog zadovoljstva s radom lokalne samouprave u različitim područjima, njihovu sklonost za sudjelovanjem u različitim aktivnostima organiziranim od strane udruga i percepciju utjecaja različitih zajedničkih aktivnosti na smanjenje nasilja i govora mržnje prema pripadnicima srpske i romske nacionalne manjine.

Imajući u vidu ograničenja istraživanja, prvenstveno nereprezentativnost uzorka na kojem je istraživanje provedno, donosimo zaključke u nastavku.

Ispitanici/e iskazuju nezadovoljstvo s različitim područjima rada lokalne samouprave uključujući socijalnu skrb, odgoj djece, obrazovanje, savjet mladih, promet, kultura, sport i informiranje građana o njihovim pravima. Imajući to stanje na terenu u vidu, očite su potrebe u lokalnoj zajednici na koje udruge mogu reagirati organizacijom različitih aktivnosti. Temeljem provedenog istraživanja, uočava se sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje informiraju i educiraju o pristupanju socijalnim i drugim uslugama te o ljudskim pravima, pogotovo kroz aktivnosti humanitarnog i ili kulturnog karaktera, koje uključuju više generacija te interkulturno učenje.

Organizacija ovih aktivnosti bi mogla biti posebno uspješna pri planiranju aktivnosti u trajanju do 1 sat ili dulje do 3 sata. U cilju suzbijanja nasilja i govora mržnje prema pripadnicima srpske i romske nacionalne manjine, udruge također mogu organizirati različite oblike zajedničkih aktivnosti, poput sportskih, kulturnih i volonterskih aktivnosti, te zagovarati organiziranje obrazovnih programa koji su uključivi neovisno o nacionalnoj pripadnosti uz poštovanje manjinskih prava.

Udruge uključene u provedbu ovog istraživanja i projekta, Inicijativa mladih za ljudska prava, Arterarij, Europski dom Vukovar, Projekt građanskih prava Sisak i Status M, planiraju primijeniti ove zaključke u svom radu, a potiču i druge udruge i lokalne samouprave da se oslove na rezultate ovog istraživanja pri planiranju aktivnosti.

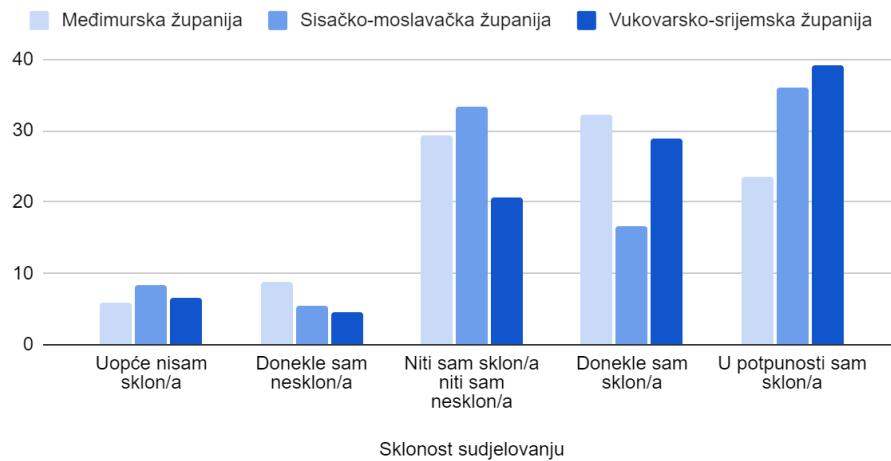
Nadamo se da će ovi zaključci biti inspirativni udrugama, aktivistima, građanima i predstavnicima lokalne i područne samouprave za doprinos i stvaranje boljih prilika za život u lokalnim zajednicama pogotovo u području suzbijanja govora mržnje i ksenofobije.

Također, potičemo i istraživače da naše istraživanje nastave produbljajući ga dodatnim pitanjima te temeljeći svoje zaključke na reprezentativnom uzorku utječući tako sukreireanju solidarnog društva u Hrvatskoj.

Dodatak

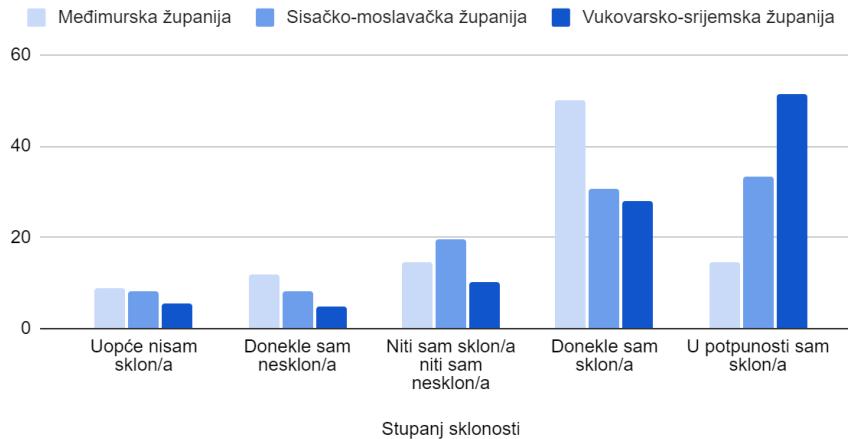
Grafikon 23: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje informiraju i educiraju o pristupanju socijalnim i drugim uslugama

Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje informiraju i educiraju o pristupanju socijalnim i drugim uslugama

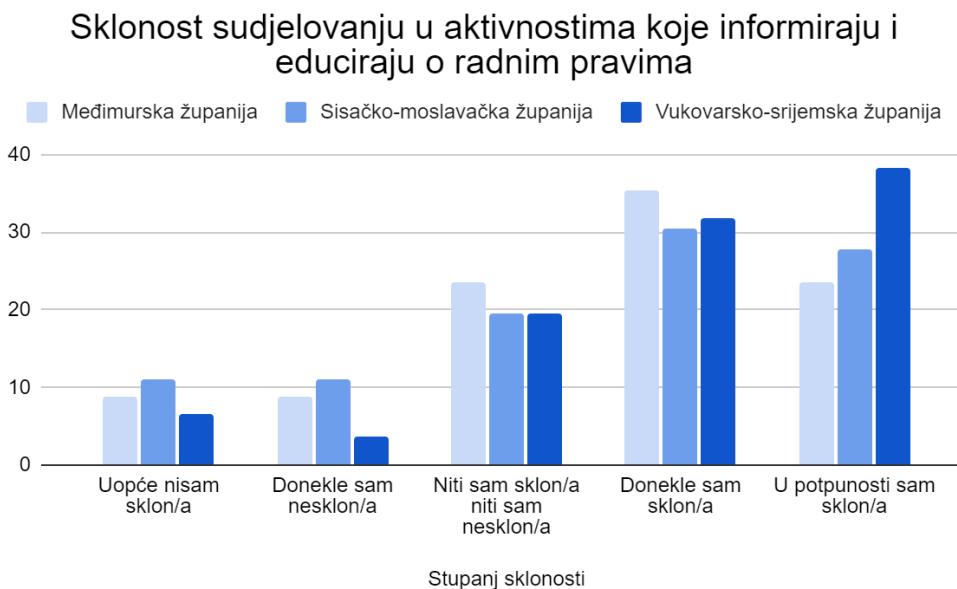

Grafikon 24: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje informiraju i educiraju o ljudskim pravima

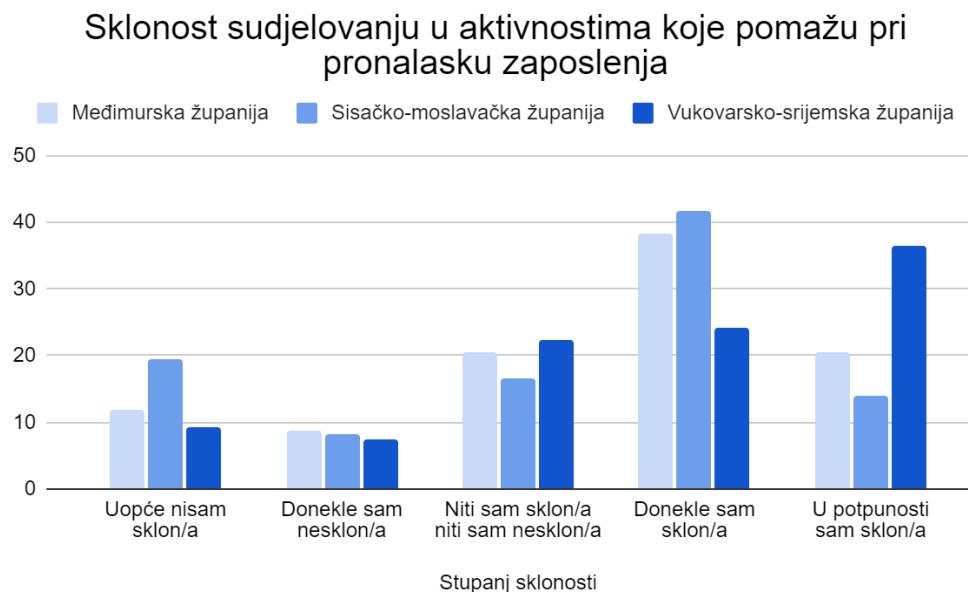
Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje informiraju i educiraju o ljudskim pravima

Grafikon 25: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje informiraju i educiraju o radnim pravima

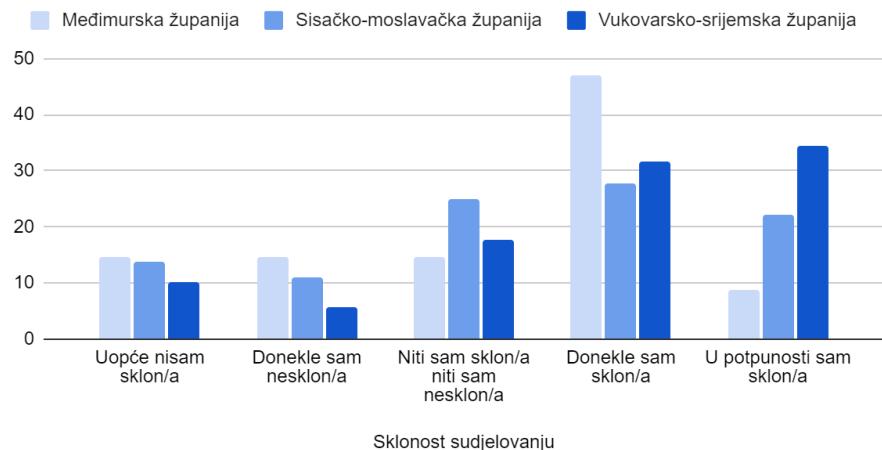

Grafikon 26: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje pomažu pri pronalasku zaposlenja

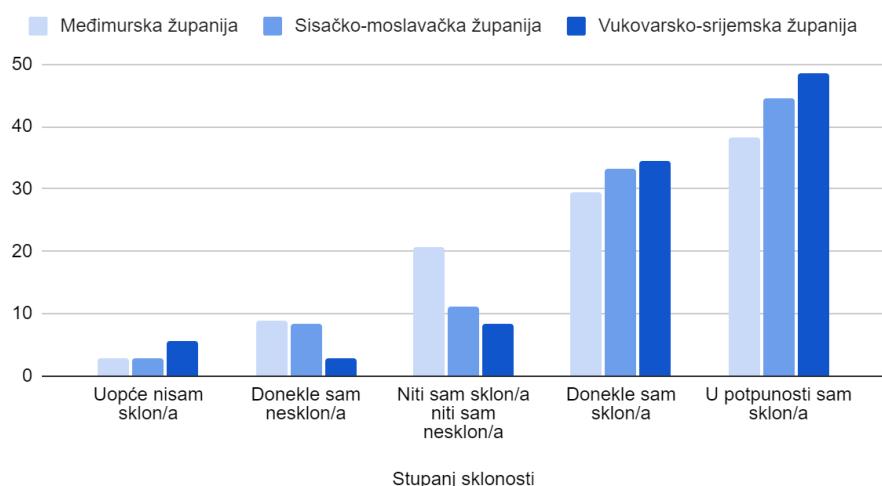
Grafikon 27: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje informiraju i educiraju o pravima nacionalnih manjina

Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje informiraju i educiraju o pravima nacionalnih manjina

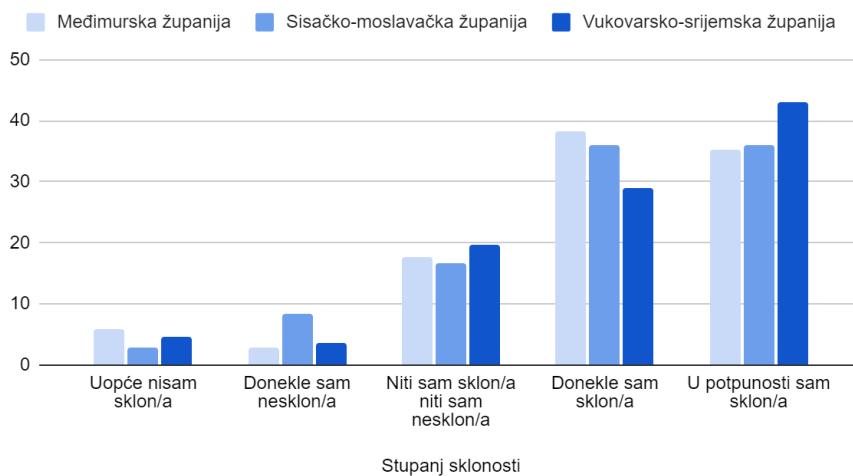
Grafikon 28: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima humanitarnog karaktera

Sklonost sudjelovanju u aktivnostima humanitarnog karaktera

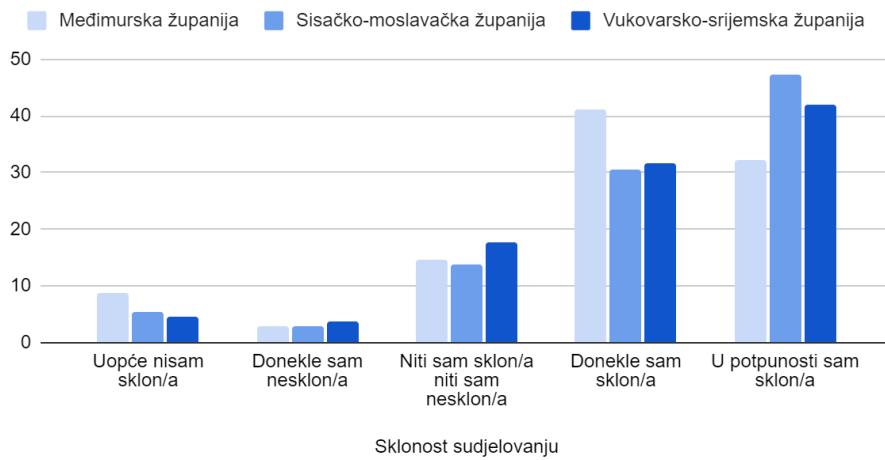
Grafikon 29: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima kulturnog karaktera

Sklonost sudjelovanju u aktivnostima kulturnog karaktera

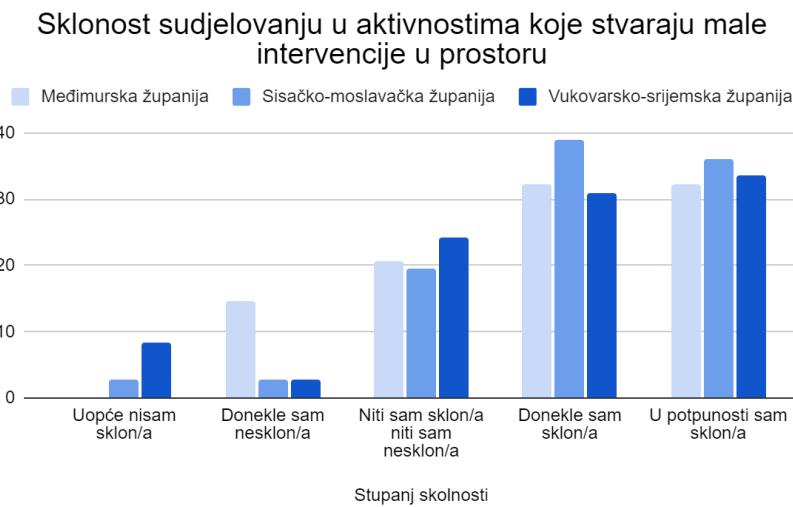

Grafikon 30: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje uključuju više generacija

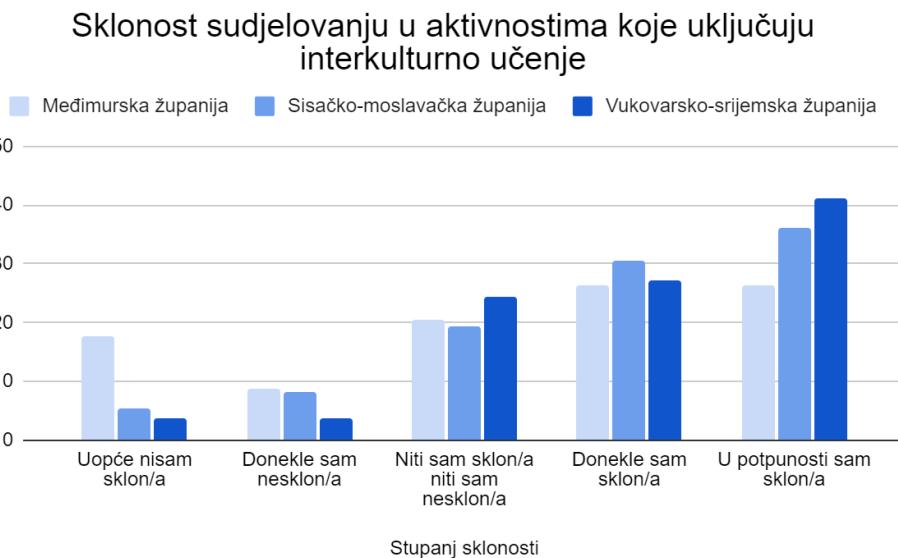
Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje uključuju više generacija

Grafikon 31: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje stvaraju male intervencije u prostoru

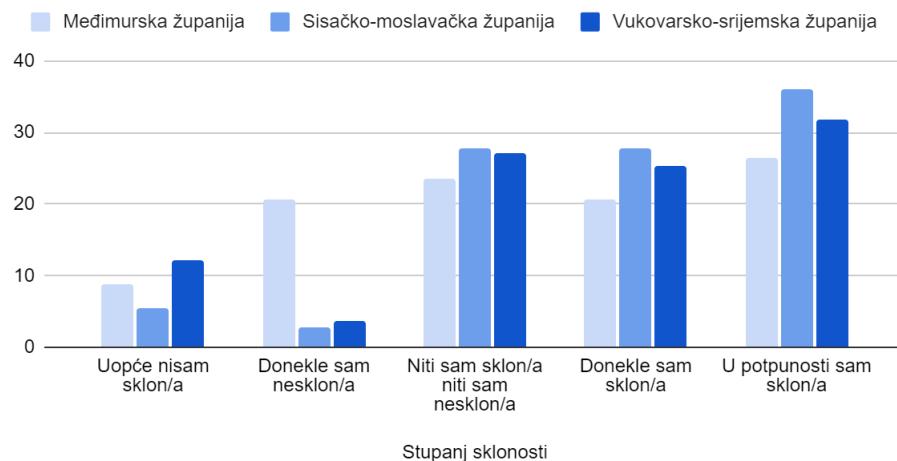

Grafikon 32: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje uključuju interkulturno učenje

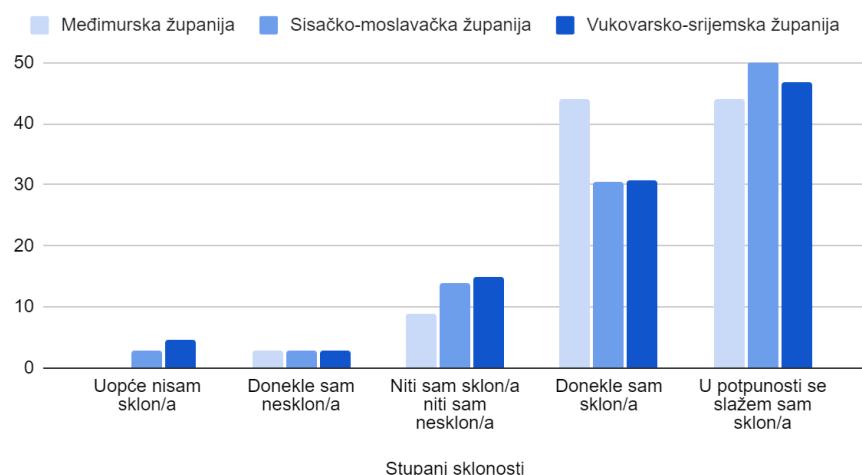
Grafikon 33: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje uključuju vježbanje praktičnih vještina

Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje uključuje vježbanje praktičnih vještina

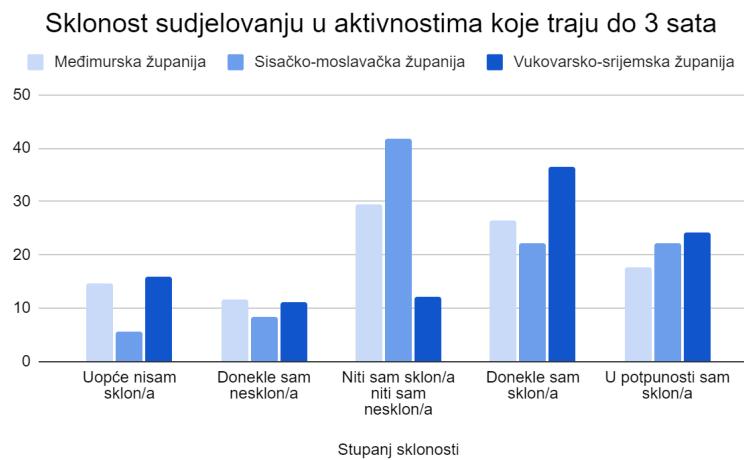

Grafikon 34: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje traju do sat vremena

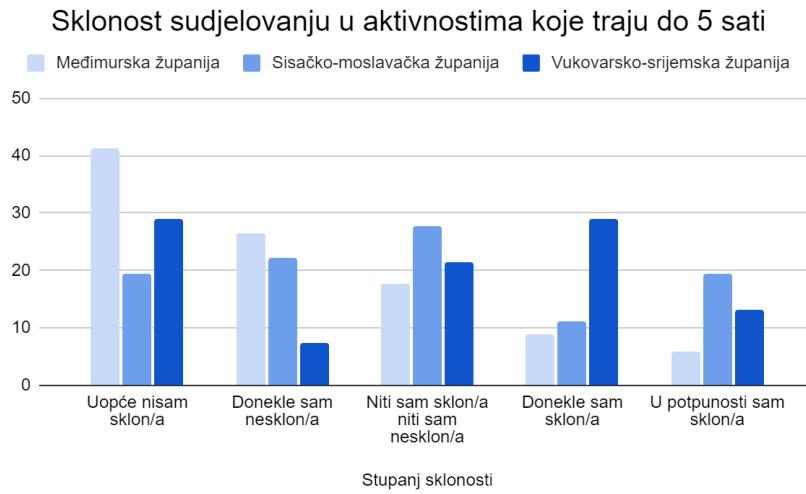
Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje traju do sat vremena

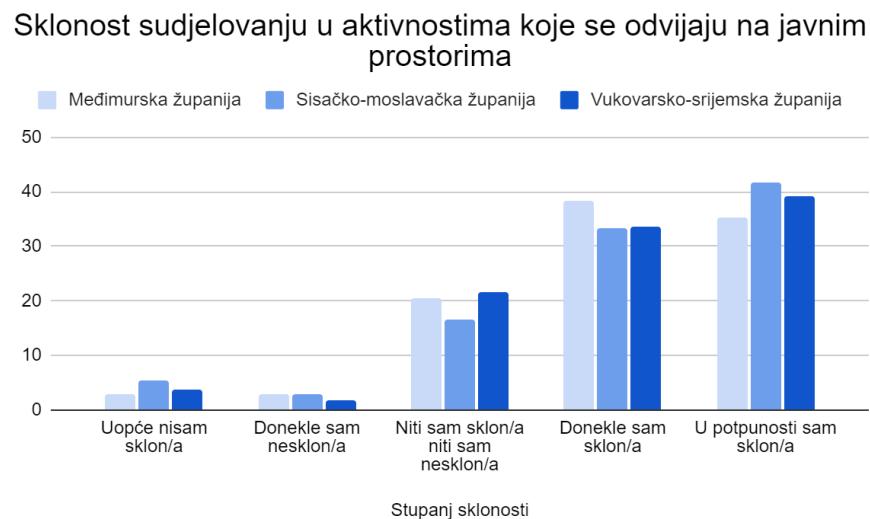
Grafikon 35: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje traju do tri sata

Grafikon 36: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje traju do pet sati

Grafikon 37: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje se odvijaju na javnim prostorima

Grafikon 38: Sklonost sudjelovanju u aktivnostima koje se odvijaju u prostorima udruge

